

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... kor. 20.—

Félévre ... » 10.—

Negyedévre ... » 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VIII., Népszínház-utca 22. sz.

Telefonszám »József« 527.

Hirdetések

felvétele ugyanott.

— © Budapest, november hó 2. © —

Krónika.

Beilis.

— okt. 31.

Merry del Val, a római pápa államtitkára levelet váltott a londoni Rothschilddal, aki csak azért nem nevezhető a zsidók világi pópájának, mert a frankfurti Rothschild az. Merry del Val a londoni Rothschildhoz írt levelében autentikusnak ismeri el XIV. Kelemennek, a híres Ganganelli biborosnak azt a levelét, amely szerint a rituális gyilkosság a hazug és gonosz mesék birodalmába való rossz koholmány.

A pápa államtitkára levelez a világ egyik első bankárjával és előszólitják a laterani templomban levő sirjából a halott XIV. Kelemen pápát, a tizenhatszadik századnak legfényesebb egyházfejedelmét is. Megbolygatják a Szent Officium levéltárát és mindez azért történik, mert egy szegény, nyomorult zsidó munkás — Beilis nevezetű — most a kievi orosz császári büntetőtörvényszék előtt, pizsoktól, tanu-vallomásoktól, gyűlölettől és hazugságtól rossz szagu tárgyalási teremben küzd életéért. De nemcsak életeért küzd Beilis, azért az életért, ami számára a nyomoron és a megaláztatáson kívül még egy örjítő igazságtalanságot is hozott, azt, hogy századok gyűlöletének fakuló átkos vádját rettentő sárga foltként rákenik. Talán ő az utolsó zsidó, akit vérváddal terhelten bírják elé állítanak, és a szegény, rosszul táplált testben most már a halálizgalmaktól és egy érthetetlen sulyos igazságtalanságtól is a megőrülésig feszített agy nem kérde-e a fogház czellájában, éjszakai butornyikorgás óráján gyakran:

— Miért én? ... Miért éppen én? ...

És valóban a zsidó nép tragikus sorsának hordozói, az egy Dreyfus kapitánytól eltekintve, az utóbbi időben mind ilyenek voltak. Scharf, Hilsner, Beilis, mind szegény emberek. Az első hitközségi metsző volt, a másik kettő kézimunkás. Testileg egyikük sem a tragikus hős eszményképe, szellemileg sem kiváló emberek, bár a védekezésben igen kiváló produkáltak (a defenzív érvelés mindig erőssége volt a zsidó intellektusnak). Szellemileg igen középrendű, műveltségben elmaradott, testileg satnya emberek, és mégis ők voltak hivatva arra, hogy úgy képviseljék a zsidóság géniusát, mint tisztem Faust képviseli a németiséget. Ezt különben nem szórakoztató objektumként, nem mint mu-

latságra alkalmas dolgot és nem is mint csufolódási témát jegyeztük fel. Mivel a modern zsidóság elvész a nemzetek tengeráramlásában, az utolsó zsidó típus, ami mint csak zsidó fenmaradt, a ghetto zsidója. Azt pedig csak a Beilis-forma emberek képviselhetik.

A zsidó tragikumból így elvész a nagyszerű pátosznak csengése is. A zsidó tragikum deprimáló, nyomasztó. A köny, amit miatta ejtének, nem hoz megkönnyebbülést a kebelnek, csak ideges fájással kinozza a főt. A zsidó tragikum nem szép. Zenéje — pedig micsoda muzsikusai voltak a zsidóknak — nem szárnyaló ütemű, külső képe nem dekoratív és a filozófiája nem vigasztaló. A hősiesség is hiányzik belőle, mert hiszen nem kard áll a karddal szemben, hanem a siránkozó, védekező, fogadkozó argumentálás akarja békére engesztelni az ellenfél pallosát. Nem örökre igazságot tenni akar a zsidó védekezés, nem nagyszerű harcban akarja kivívni igazát, hanem esetről-esetre kér pardont. A küzdelem így nem is tragikusan fölemelő, amint az volna, ha, mondjuk, az orosz zsidóság, most minden mást félretéve, életének kockáztatásával is, harcban vivná ki igazát, nem törődve azzal, hogy győz a küzdelemben, vagy egyszersmindenkorra elbukik. Ezt nem teszik az orosz zsidók. És — igazságosan szólva — nem is tehetik. Ellenpogromot nem rendezhetnek, fegyvertelenül nem szállhatnak szembe kozákkal, karddal, kancsukával. Az alacsony helyzet, amelyben gonosz sorsuk tengeti őket, nem enged, nem hagy számukra achillesi és rolandi harcok lehetőségét. És a ghettonak nem legutolsó átka, hogy a szabadságharcza tulságosan a föld szintjén mozgó.

Am ez a kép most egyszerre megváltozik. Az Egyesült Királyságoknak egyik peerje a Kievből, Kis-oroszország fővárosából érkező táviratokat olvasván, ráeszmél arra, hogy ő is zsidó. A mindenre magyarázatot találó okoskodás mondhatja ugyan erre azt is, hogy lord Rothschild, amikor zsidó voltáról tesz yallomást, csak előkelő és konzervatív gesztusban gyakorolja magát. Az, hogy ő zsidó, — büszkén és kérkedve zsidó — góg, mint góg egy másik angol lord, Norfolk herceg részéről az, hogy ő a protestáns birodalomban és a protestáns arisztokrácia körében állandóan katolikus hitével tüntet. Góg, jól van, elfogadjuk. De a góg már bátor dolog, uri és férfias. És az, hogy a londoni Rothschild vérbeli hercegi barátai körében is a gögnek éppen ezt a fajtáját választja, ezt, hogy kiáll a kastélya tornyára és mellét verve

kiáltja: igen, én, lord Rothschild, ő felsége felsőházának tagja, a kievi Beilis munkással, a rituális gyilkossággal vádolt zsidóval egy vér vagyok, — a gögnek ez a formája már szép is. Nagyon szép, mert nagyon gögös és — a tulságos gög is eredendő tulajdonsága Isten kiválasztott népének.

Nos és hogy a nagy, a gazdag, a már másfél évszázad előtt legendás módon arrivált zsidó beleszólt a küzdelembe, az mindjárt más külső képet is kapott. A védekező, csuszó, mászó ghetto-küzdelem most szárnyasan emelkedik, muzsikás lesz és dekoratív. Beilis körül hirtelen eltűnik a nyomorult kievi milieu, zsidó munkások, orosz parasztok, csendőrök, detektívek, agent-provocateurök, huligánok és pogromrendezők mind eltűnnek. Eltűnik maga Kisoroszország fővárosa, Kiev is, el a hagymafejtornyú orosz templomok, amelyeket annak a földnek nagy fia, Gogoly Miklós olyan szépen irt le. Minden eltűnik, ami nyomott, szűk és szegény, és jó helyette a világtörténelem leggazdagabb csoportja, a vatikáni udvarban élő spanyol kardinális, Róma csodálatos templomai, a Szentszék irattára, az Egyház gyönyörű klasszikus nyelve, amelyen egy halott pápa, Ganganelli biboros Ó Szentsége tesz tanúságot egy igaz ügy mellett. Királyok soraoknak a szegény, kinzásaiban kuszó féreggé vált zsidó proletár köré, szegény agyvelejének a római egyháznak egyik kardinálisa küld vigasztaló üzenetet és szenvedő testét egy halott pápa jóságos bölcsesége czirógtatja. Ez már nagyon szép és a könyes ize már revelál valamit abból, ami az egész világon a legszébb, az evangéliumból.

A világnak eleven és holt hatalmasai és gazdagjai szövetkeznek azért, hogy a legszeretőbb hitről boldog hirt vigyenek a legkisebbnek, a kievi Beilisnak. A kicsiny féreg most megnő, templomi képnek lesz középpontjává. És mindaz, ami körülötte van, mindaz, ami eddig az ő végtelenül piczi személyén át történik, templomian nagyszerű és sugarasan világos lesz. Szárnyak rebbenése eloszlatja a ghettonak megrekedt poshadt levegőjét és a csömörletes, jó és rossz, furfangok miatt egyformán alacsony kievi pör most szinte történelmi perspektívát nyer. Beilis, ha ezek után fölmentik, győzedelmes hős, aki a gyári munkás rossz flanelingjében pápai seregek élén küzdött, ha elbukik, szintén hős, tragikus hős, akinek gonoszság elejtette testét a legfényesebb egyház fejedelmei állják körül: Fény, pompa, tudás, bátorság, gazdagság, fegyver, bölcsesség és ragyogás sorakoznak a szomorú sorsában is száználmas Beilis köré, és ime a szenvedésekben megaszalt, nyomoruságtól elsorvasztott test sudárba szökik, izmos erőbe kap, a tompa fájdalomban elnyűtt arc megdicsőül, elkopott szavainak arany lesz a sulyuk, a dadogása pedig hősi szózat. Beilisból, a zsidó proletárból hős Szigfrid válik, a tudatlanságtól béna nyelven egy Demosthenes hirdeti saját szenvedésin át az evangéliumnak isteni ígét.

Muscadin.

Szolnoki országot.

A csárda romja csillagfénybe szédül
És mult időkbe hajtja köfejét.
Egy kurtaszoknyás, halk dalu cseléd
Csebret merit a Zagyva kék vizébül.

A füzes mint egy dus, ezüst gerezd,
Lágy dallamok suhannak szét öléből.
Az életem sötét orkeszteréből
Egy megmaradt hur énekelni kezd.

S eszembe jut: háromszáz év előtt,
Puszták felé, tar. rétek oldalán,
Itt ballagott egy vén diák talán —

Calvinra gondolt, anyja szent ölére,
S arra: ha a szerencse jönne véle
Ma szembe, vagy egy barna kun leány.

Mezey Sándor.

A kék budoár.

Irta: MIKLÓS JENŐ.

I.

Annuskát úgy nevelte fel a nénje, mint ahogy az udvar kicsi csibéi meg kacsaí nőttek, egy kis magot szórt eléjük, ha meg dolga volt, elhessegette az élő-sövény alá, hogy egész nap ott kapirgáljanak. Annuskát inkább a telt fehér szegfűk és az égő bazsarózsák czirógtatták nagyra, míg aztán a maga idején városi iskolába adták, megint haza került és a maga módja szerint a falu segédjegyzője lépett ki a fehér szegfűk és az égő bazsarózsák közül. A segédjegyző ur esti harangozásokor sokáig tartá kezében a leány melegen remegő kezét.

Annuska már akkor nagyon szívére vette a maga árvaságát. Az éjszakai szél egymásra borultatta az udvaron az eperfák lombját, mire a kertben elszáradt a virág és erdön lehullott a levél, Annuskából a Krátki Laczi felesége lett. Talán nem is történt semmi az életében. Két fehér házzal beljebb ment ugyanabba a faluba, ugyanazok a szegfűk nyitak a kertjében és ha megfőzte az ebédjét, épp úgy a bazsarózsákra maradt, mint azelőtt. Az esküvő fehér köde hamar elszállott, aki az oltárnál férje elé vezette, első vőfélye is Pestre ment az egyetemre s a hosszú falusi nappalok, meszelt szobák, fehér függönyök egyhangúsága megülte Annuska lelkét. Az ura egyszerű, tintás ujjú falusi ember volt, néha gamásniba járt vadászni, a legtöbbször hazahozta mindenféle hivatalos írásait és csendben, keserű pipa-füstben dolgoztatott. Így élt Annuska polituros ágyak, egy kis kanári, meg rideg fenyőfaszékek, apró gondok között öt évig, néha eljött hozzájuk az öreg orvos, néha nem jött el. Így élt Annuska öt évig és elfelejtette, hogy él. Amikor egyszer a közeli kisvároskában egy új butorkereskedő szűk és piszkos kirakatában valami csodát látott.

Valami csodát látott először az életében.

A csoda egy gyönyörű, kék plüssgarnitúra volt. Mint a nyári égbolt, olyan szép, préselt virágokkal, mint a nyári álom, olyan elérhetetlen.

Annuska visszament a faluba, de sokat, nagyon sokat álmodozott otthon a kicsi kék budoárról. Három fotel, egy kedves divány, meg egy aranylábu czifra asztalka, — erről álmodozott titkon, mély fájdalommal, a megnemértés, nemteljesülés lemondó szomorúságával. Az urának sem mert szólni, minden bizodalma a tyukjaiban volt, ha sok tojást raknak és tavaszra sok csibét nevelhet, még, még, egyszer még megveheti a kék csodát is.

Az ura néha megsimogatta sápadt arcát, egyszer már majdnem szólta az orvosnak is, de inkább a határt járta délutánokint. Azokon a hosszú, pihenő délutánokon, amelyek úgy megöregítik a falusi asszonyokat. Annuska titokban már nagyon meggyűlölte a szegénységét.

Volt néhány könyve, melyet az erdész pesti fiától, hajdani első vőfélyétől kapott kölcsönbe, most azokat olvassagta. Furcsa könyvek furcsa emberekről. Sokszor utánuk nézett és utánuk akart volna szökni, a hősök és daliák után, kik összekápráztak a szeme előtt, új alakot vettek fel, régi gyermekmesék hősi alakját, Tilangli herczegét, aki csillagruhákat rakogat a polgári dámákra, fekete paripán lépked az ablak alatt és nyeregbe emeli a kedvest, szíve választottját.

Aztán nagy gyász és nagy öröm szakadt Annuskára. A nénje tavaszra meghalt és a kis majorság rája maradt. Nyárra már volt annyi kis pénze, hogy félve, égő szemmel belépett a kisvárosi boltos tündérkertjébe. Remegve mutatott rá a plüssrongyokra. — Hogy? — A kereskedő balfülére tolta pepita házisipkáját s mintha apró gyöngyöket potyogtatott volna a rossz foga közül, megkérdezte:

— Áh, Ez a francia kék budoár, madám?

— Az, az.

— Tessék ezt megfogni... Nyolczszáz korona, madám.

Egy héttel később hosszú parasztszekér hozta át a falun a boldogságot, Annuskának a kék budoárját.

És az orvosné, meg az erdészné a csodájára jártak. Kék, kiscsömbszög függönyök, aranylábon billegő asztalka és azok a czukros, karsu fotelek... a három asszony nem tudott betelni velük. A szemük hunczuktáskán futott össze, sóhajtoztak, meleg volt. Furcsán, idegenül, meglepve nézték egymást, csak Annuska volt, aki mindjárt a másik napon nem hogy idegen, de egyenesen rábukkant magamagára. A délelőtti főzés, unalmas ebéd után ide menekült álmiaihoz, lehunyta szemét, szép volt, elátkozott királykisasszony volt, akire ráébredt a lelkiismeret. — Ki vagy te itt, Annuska, — mondotta a lelkiismeret — mit éltél, mi várhat terád tul itt ezen a kék budoáron? — Kemény fényőfászekék és a viaszos vászonnal lefödött faasztal várhat. — Elmulik ez a drága élet, el a fiatalság, egy emberrel élsz, aki soha igazi hangodat nem hallotta. — Ha Tilangli herczeg eljönne érted...

... Ha Tilangli herczeg eljönne érted, idegenül fordulnál feléje. Hová vezetnéd, ha nem volna a kék budoárod?

Annuska eleinte ijedten ugrott fel, gondosan letakarta a lázító kék plüssöket, de a kékség átrömbbitált a szürke vászontakarón és megzavarta Annuska esztét. Börtönbe került, amelyet nem járt át a kertü levegő, ahová a napsugár is csak a kék függönyökön át tudott kéken besiklani.

Az asztalkán a családi albumban a krinolin mamák, tántok és a kifent bajuszu zsinóros kuruczok furcsán csóválták pomádés fejüket.

II.

Husvétra az erdészék kertjében a nagy, virágzó cseresznyefa alá kitolták a családi karosszékét. Régi, kényelmes butor volt, az egész falu tisztelte és igen kedves vendég jöhetett csak, akkor volt helye a karosszékben.

János számára tolták ki a napra. Az erdészék fia volt, igen sápadt. Pestről jött, letörten, pénz nélkül, talán végképp meghalni a falujába. Hideg, cinikus arcczal üldögélt a déli verőn és lemosolyogta a falusi tavaszt, a virágzást és mindazt a sok hiábavalóságot, ami itten az életet teszi. Pesten egy kislány tánczolt az orfeumban... itt az apja hiába dörmögött körülötte, az anyja hiába szaladgált hozzá, hogy feje alatt a legpuhább párnát megigazítsa. János egykedvű, monoklis szemmel nézte a cseresznye virágok körül zümmögő méheket, Pestre gondolt és magába temetkezett.

Az apja azt mondta a papnak, elég nagy az uradalmi makkos, csak elbirja a fiamat is. Az anyja vasárnap délutánra meghívta az orvost, a kántort, meg Annuskáék, hátha társaságban felvidul a fia. Kint a kertben uzsonnáztak. Az erdész Waidmannsheil! kiáltással töltögetett a savanyu borocskából, megcsörögtette óralánczán a vaddisznóagyarakat és néha néha odavágott a szemével Annuskára:

— Mint a zerge, olyan szép, fess, fiatal asszony maga, mint a zerge! Nézd meg, fiam, a falu! Nincs ilyen Pesten.

János megigazitotta széles csokorra kötött fekete esarpját és lassan, némán Annuska felé hajtotta fejét.

— Milyen sápadt! — gondolta igen csendben Annuska. Maga is megijedt, de az orvos elkapta gondolatát és kimondta:

— Majd itt falun magához tér. Fát fog vágni, szántani fog, járkálni fog erdőn, meg a barázdákban. Bizony, fiatal ur! Mi is volt a foglalkozása?

János hideg csodálkozással nézett az orvosra:

— Vártam.

Az erdész azt hitte, a fia megbolondult. Épp tormás disznóorr szeletelt és a dugóhuzós, szarvasagancsos nagy zsebkése megállt a kezében: Fijam, fijam...

A fia széles gesztust csinált a levegőbe.

— Huszonhat éves vagyok, mi lett volna a »foglalkozásom«. Hm, orvos ur?

— Abban a korban már megvolt minden szigorlatom — szólt csendesen az orvos.

— És aztán? — kérdezte János.

A másik elgondolkozott és meglepetve mondta:

— Az igaz!

És aztán elhallgattak. János feltepte a monokliját:

— Mi lehetett volna a foglalkozásom, amit most mint adatot a noteszébe bemondhatnék. Alig tanultam meg járni a sok emberi féreg között. Mi a foglalkozása egy kicsi gyereknek?... Fel-alá topog a szobán, elesik, beveri orrát, sir, aztán újra kezdi. Két araszszal talán magasabb, mint a föld... De valami irinkó ösztön már él benne, hogy egyszer, egyszer nagy lesz! Nőni fog és többet nem fér bele a szobába. A játékaik ékörüli forognak, megpróbálja a nagyot adni. Hát így játszottam eddig én is az étellel... Jártam tanultam.

Hosszu, kínos csend. Csak Annuska nézte csodálkozó szemmel a beszélőt. János szeme rátévedt az asszonyra, valami lenéző szájalommal és sajnálkozással. Az orvos idegesen fészkelődött:

— Csak volt valami czélja?

— Volt néhány álmom. Nagyszakállu törpékkel verekedtem és próbáltam megint a lábamra állni. De czélom, valami rendes, — ahogy erre felé mondják — polgári

»foglalkozásom«, valami utam, bizony az nem volt. Talán lett volna. Később! Ha magamat már jobban ismerem...

Az orvos megcsóválta a fejét, a többien egymásra néztek. Az orvos kérdezte:

— Mégis csak, mit csinált eddig?

— Készülődtem.

— Hogy-hogy?

És hátul az öreg erdész csodálkozva dörmögte bele: Fijam, fijam!

— Mint a kis gyerek — mondotta János. — Amikor összebogozza a pár cipőjét, a karjára fiúzi, hogy ő most vándorolni megy. Ez neki igen nagy, igen fontos munka. Egyszer csak így szól az élet: számoljunk le, mit tudsz, hogy valami jót tehessél. Nem magadért és nem az emberekért, hanem értem: az életért! Ilyenkor a gyerek, vagy az ember csak áll és bámul. Vagy tud mit felelni, — tud mit felelni? Hát ha én még öt évig élhettem volna, már kész lettem volna. Hogy valamit kezdjek az életért! De így... elpusztulok egészen fiatalon.

Az orvos szigorúan összehuzta szőke szemöldökét és lágy hangon rákiáltott:

— Ne beszéljen ilyen számárságokat uram! Semmi baja. Itt falun egy-kettő magához tér. Magához kell térnie. Sokat fog járni, tejet iszik, előirok valami port és könyvhöz nem szabad hozzányulni.

Annuska csendesen felsikoltott. János türelmetlenül intett a kezével:

— Könyvhöz? Utálok a könyvet. Mit adhat nekünk a könyv? Önnek igen, — de nekem? Elöttem fekszik, lapja lezárva, fontoskodik, titokzatos. Én ismerem a fajtáját! Csak annak adja oda magát, aki testét-lelkét felégette érte. Aztán az ember hozzányul. Hideg, hogy a velő is összeborzong tőle. Felcsapom, elolvasok valahol a közepén öt-tíz sort, magáról az emberről, rólam szól. Mint a megnyilatkoztatás. De aztán hiába olvasok lázasan, betegen, égő mohósággal tovább, a többi hazugság, csupa illuzió.

— Illuzió — szóljt ájtatosan Annuska.

— Könyv? — kérdezte újra János. — Ön is a könyvekből gyógyít, orvos ur, azért mondja, hogy semmi bajom. Az idegeim mégis szét fognak esni. Nem könyv szerint, az igaz.

Az orvos tágranyilt szemmel, furcsán nézett a betegére. Aztán lehajtott a fejét és csak akkor kapta fel, mikor az erdész egy nagy pohárral feléje koczintott:

— Eh, lári-fári, Waidmannsheil!

Az erdészné szomorun mondta a kántornak:

— Az a nagy, fekete disznóm, ismerte kántor ur, az a nagy, fekete disznóm megsántult és vetélt. Tizenkét malacza lett volna. Milyen szerencsétlenség!

Annuska nem szólt semmit, alig várta, hogy kék budoárjába zárkózzék és nem tudni miért, magát jól kisírja.

III.

János lassan-lassan mégis magához tért. Elhagyta a diófa alá emelt trónusát; betévedt az erdőkbe, vagy fegyverét sütögette a mezők felett elszálló vércsékre. Annuska sokszor látta az ablakából, amint zöld kis zekében, barna gamásniban a szántásokon budkácsol, vagy sárga réti virágot tűz a zergeszakállas pörge kalapja mellé. A pesti átszörözött, átálmodott éjszakák elszálltak szeméből, sápadt arczát megpirította a nap, csak a szája szélén maradt meg a cinikus, késerű vonás. Annuska sokszor maga elé rántotta a kék függönyöket és sóhajtozva roskadt bele az egyik plüssfotelba. — Tilangli herceg — gondolta, de nem mert róla csendbe se, magának se számadást adni.

Rákövetkező vasárnap meglátogatta őket János. A segédjegyző nem volt odahaza, ketten ültek a kék budoárban.

— Oh, hisz ez egy mennyország — mondta elfojtott nevetéssel a pesti gavallér és gunyos tekintete szinte felégette, széthasogatta a kék plüssrongyokat.

Annuska elpirult és megsimogatta a fotel karfáját.

— Itt élek, ez az én boldogságom. Itt senki se bánt, itt olyan jó álmodozni. Ez az én asszonyi világom.

— Szereti a virágokat?

— Nagyon szeretem... És ön is szereti?

— Azért vagyok most itt közöttük.

— Oh, hiszen ön meghalni jött közéjük. Hozzánk, ide falura.

Aztán gyorsan hozzátette:

— Ugy-e nem?

— Még magam sem tudom, nagyságos asszony. Bizony még talán élni. Itt, ahol maga jár, élni bele ebbe a kékségbe. Ahol maga jár a nemes alakjával, szép szemével, a virágjaival. Eddig dolgoztam, most talán jó lenne élni. Annyi lemondás után.

— Sokat dolgozott? Könyveket irt?

— Miattuk mentem el közönyösen az élet csodái előtt. Mintha nem ez lenne a legnagyobb teremtő erő: élni! Ezt a jó, meleg, vad életet! Könyvek után mentem, idegen holt élet után. Temetőket jártam és vak és süket voltam az élet szavának.

János megvonta vállát és kinézett az ablakon:

— Vártam. Valakire. Tilangli hercegnőre, hogy kopogtat, szabad, itt vagyok. De hozzám nem jött, nem ért el senki. Egyetlen termékeny óra sem. A kerítők! És én csak vártam süketen, szívtelenül, fiatalság nélkül. Megöltem a fiatalságomat!

Annuska ijedten, akaratosan toppantott a lábával:

— Ugyan, hisz ön még olyan ifju...

János nem is hallotta. Mintha magának mondta volna föl:

— Aztán valaki felrántotta a szememet. Egy fekete asszony...

— Sokat szenvedett? — kérdezte félve Annuska.

— Sokat.

— Nagyon szerette?

— Nagyon.

(Csend.)

Mégis a János folytatta:

— Felrántotta a szememet. Belevágta mindazt a fényt, amely elsiklott, amíg a könyveket bujtam. A dalt, termékenységet, amelyet eddig fáva elkerültem. A gazdagság, vígság, mint az arany, az ereimben folyt, azt hittem, mindig így lesz. Hogy soha el se veszíthetem. És...

— És?

— Akkor már el is veszítettem.

— Szép volt?

— Fekete, vad, századoktól nemesített vérü. Szeme nagy, bársony, az ajka vér, fog. Szenteket hozott kísértésbe. Ha valahol megjelent, az emberek szívéből a szépség vágya sirt fel utána...

— A szíve? — kérdezte utolsó reménykedéssel Annuska. János szinte rákiáltott:

— Rossz!

— Borzasztó, ami, uram, önnel történhetett — mondotta megdöbbenve az asszony.

— Pedig lássa, sokszor volt az eszembe... Milyen furcsa is az ember, lássa. Sokszor volt az eszembe. Mindez amugy is történhetik! Ha nem lettem volna gyáva. Egyszer az életemben, olyan nagyon gyáva.

— Mikor?

— Amikor magát az oltár elé vezettem.

— Oh! — sikitotta fojtottan, szíven találva Annuska.

— Mikor olyan keményen, fiatalon, aczélosan lépettünk. Egészen odáig. Az oltárig. De ott...

— Megálltunk, persze.

— De ott megrokkantunk. Hosszu ut volt. Az ura...

— Ne bántsa, ő tett esküt.

— Hátrarántott és én elindultam abban a kis, szörnyű nagy... puszta templomban. Ki, ki a szabadba. Bántott az orgona, fájt a lelkem. Itt a koldusok, nász-nép, — odakint süített a nap, felhők magosan szálltak, napsugaras levegőkben. Látja, akkor még semmi sem volt késő! Látja és akkor minden, minden másképp, egészen másképp lett volna!

— Egészen másképp?...

— A templomajtóban még visszafordultam. Hátha, maga hátranéz. Hogy várjak, hogy fussak vissza, oda az oltárhoz, nyujtsam a karom és magát vezessem el, haza, messze, máshova, messze el... Vagy a szegény, árva leányszobájába. Ahol várni fog rám. Mig végzek, mig egyszer — majd — most, így — érte nem jövők.

Annuska felállott:

— Ne beszéljen így!

— Bocsásson meg, szégyellem. De mégis akkor vétkeztem először a legnagyobbat. Egy életre a legnagyobbat. Hogy nem szaladtam vissza. De maga nem hívott a pillantásával, a hátrászegett fejével sem, és maga is vétkezett...

János nem sokáig maradt. Könnyű lépéssel és szívvel távozott. Egy kis torna, gondolta magában.

Csak Annuska nézett szét riadtan, egyedül a kék budoárban. Odakint leszállt az este, itt sötét volt, félős és rejtelmes. Szeretett volna világot gyujtani, de fáradt volt és félt, hogy meg talál mozdulni.

IV.

Azontul a kék budoár volt az Annuska élete. Világos nyári estéken és kora őszi alkonyatokon vibráló kék lángokra gyulladtak a plüssök, és mint a karácsonyfa fényei melegen, apró lángocskák csapódtak ki az emlékek kertjei és mezőire. A kék budoárban élte át Annuska egymaga a saját, igaz asszonyi életét, a kék budoáron kívül tevő-vevő házibáb volt. Sejtései, álmái, gyönyörűségei lettek itt a kékségben, melybe lassan-lassan egészen beleolvadt a János vörösös-barna árnyéka. Mire az erdőn az első levél leesett, egy csendes vasárnapi délutánon a kék budoárban János megcsókolta a vargasi segédjegyző feleségét.

V.

Nem telt bele három nap és az orvos már elfogta a pesti gavallért az utcán. Messziről rákiáltott:

— Na, mit mondtam? Hogy csak rendbe jövünk azzal a rongyos kis étellel!

A gavallér intett a kezével; de ez a hanyag intés már félig a falusi ember szögletes és széles mozdulata volt.

— Betegebb vagyok, mint valaha. Most már elpusztulok egészen fiatalon!

Az orvos furcsán nevetett a betegére. Aztán mintha a fogába nyilatna volna, az állához kapott:

— Lássá, uram, hiszen mi tanult, iskolázott emberek vagyunk mind a ketten. Közöttünk az ilyen tréfa csak megjárja, hogy meg fogok halni, meg fogok halni. Hehe, megjárja, hogy ezzel az erős, zsirosodó testtel mint az árnyék jár közöttünk: hadd látom, mit tud,

hehe, az a számár járási orvos? Hogy áll itt falun az orvosi tudomány? Hát, bizony, szegényesen áll. Végre is már tiz, már tizenöt éve nem láttam egyetlen tábeszt. A parasztok isznak, lerészegednek, kiút a veszettség rajtuk, a cséplőgép összetöri a csontjukat, — bizony ehhez kevés köze van a mai tudománynak. Így aztán én visszavonulok a preparátumaim közé. Egy szép operáció, vakbél, rák, vagy efféle úgy jelenik meg előttem, mint az első csók emléke. No de azért még sem vagyunk annyira itten falun sem! És meg nem érdemeljük, hogy csufot üzzenek belőlünk. Éhezünk, nyomorgunk. Éjjel téli hóesésben, szélben pióczát járunk rakni öreg asszonyokra. Gyógyítunk kutyát és tehenet, — de azért szenvedést enyhítünk és fájdalmat mulasztunk. Mit viccel velünk az ur?

János megdöbbenéssel tekintett az orvosra. Az folytatta:

— Velem azért tréfálhat, nono, én értem a tréfát. De az édesanyja mindig holtra aggódik a maga bolondságai miatt... Azt mondjam neki, ej mit, az ön fia... a maga fia már olyan szerelmes, mint a pinty.

— De az angyalát!

— Legyen csendesen és vigyázzon, vigyázzon jól, uram! Nálunk falun is megérnek a tragédiák. Lassan indulnak, de gyorsan omlanak össze. Itt gyorsan esik össze minden! Az ember egyszerűen megindul egy vadalmafa, kerti lugas... kék budoár felé és nyakig benne ül a tragédiában.

János nyersen felelte:

— Akkor is állom.

Az orvos megvonta a vállát:

— Isten tudja. A fene állja! Falun egy ilyen összeesett tragédia romján az egyik szereplő könnyen ottmarad. Hogy sirjon és meghaljon. Nem tudja, hogy másnap más darabra kerül a sor...

— Mit akar, maga mit tud... mondja.

— Mit tud, mit tud? Az egész falu tudja! Itt nem lehet bujkálni a házak árnyékában. Olyan kicsinyek a házak, árnyékuk sincs. Ön háromszor, négyszer is volt már, egyedül volt már a kék budoárban. Ez pedig nem szép és nem jó dolog. Mit keres ön ott? Vigyázzon ön, majd a segédjegyző ur találja megkérdezni...

... Rá alig két-három napra egy öreg cigány-asszony levelet dugott a sétáló János kezébe. A levelet Annuska írta: »Vigyázzon és kerülje az uramat. Meg akarja ölni«.

De erre már a gavallér határozott lépéssel megindult a kis segédjegyzői ház felé. Mi történt ott bent a házban? Ő rendet csinál keményen és véglegesen. Miféle számárságok ezek? Bizonyára szenved is az a szegény asszony érte. Meg fogja mondani annak az urnak, hogy ne örüljön meg, ne bizony, kell is a felesége valakinek! Hát igen, egyszer megcsókolta. Meg fogja mondani. De ez úgy isten-tudja-hogy történt. És nincs és nem lesz folytatása. Az kellene csak. Ő, a pesti szalónok kényeztetett gavallérja, a nyakán egy segédjegyző vékony, sápadt feleségével. Meg fogja mondani!

De ahogy a kis ház felé közeledett, mindig jobban és jobban esett össze. Szerette volna megkorbácsolni magát, mint az engedetlen vizslakölyköt, hogy ilyen gyáva és ostoba, hát igazában mi történt? ... Egyszer véletlenül megcsókolta és most belesodródott ebbe az örületbe...

Mire a tornáczon befordult, a belső indulat és remegés egészen feldulta. A verandán Annuska futott elébe:

— Menjen, menjen az Istenért, olyan szerencsétlen vagyok, úgy félek a maga életéért. Fusson...

— De hát mi ez, mi történt?

— Bevallottam. Be kellett vallanom. A kék budoár elárult. Az uram kérdezte, durva volt és rám kiáltott! Mindent, mindent bevallottam. Aztán együtt sirtunk az elveszett becsületünk, a gyalázatunk fölött. Menjen, menjen, az Istenért.

— Hol van az ura? Bent?

— Oh, ugy szenvedek, nincs, — egészen feldultan rohant el hazulról. A puskáját a vállára lódtotta és elszaladt.

János ijedten nézett körül. Annuska a köténybe zokogta:

— Összeroppantak a falak fölöttem... és láttam a halott édesanyámat. Élnem kell ebben a gyalázatban — mondta az anyám és a férjem.

— Elég! — kiáltotta János. Most hét óra este. A házba be nem megyünk. De hozzon ki ide egy lámpát, a verandára egy lámpát. Én amellé ülök és addig nem mozdulok, míg haza nem jön a férje. Majd én megtanitom.

— Ne bánts, ne bánts! — törülgette a szemét Annuska.

— Majd én megtanitom. Elmegy a kedve egy... nem is tudom, hogyan történt, egy... egy örült csókért ilyen komédiákat csinálni. Megemlegeti tiz év múlva is.

Annuska leeresztette a kötényét:

— Ő nem hiszi el, hogy ön csak megcsókolt.

— De hát többet maga se mondhatott. Nem mondhatott többet!

— Én nem tudom, János, hogy mit mondtam, mit vallottam. Nagyon kizökkent és én már nem emlékszem.

Jánossal forgott a világ. Csak ő áll itt egy helyben, minden többi, ház, emberek, vallomások örületes kavardásban körülötte. Ő áll egy helyben és nő, megnő önmaga előtt. Rákiáltott az asszonyra:

— Hozza a lámpást! Itt fogom várni. A lámpa fényébe nézek, hogy mindenki, az egész utcza, az egész falu lássa. Itt fogom várni, ha kell az egész éjszakán. Belesüttem az arcomat a lámpás fényébe, hogy messziről ő is lássa! Nem merném így várni ha valami gyalázat lenne a lelkemen! Maga meg menjen és feküdjön le. Reggelre minden elmúlik, — mint egy álom.

Annuska fázva-remegeve elhozta a lámpást, letette a hosszú faasztal végibe. János a lóczára ült és összevont szemöldökkel a falut nézte. A néma fekete falut.

És ekkor a falu végéből fojtott emberi lárma és kiáltozás hallatszott.

Vagy tiz paraszt csomóba jött, valamit vittek. Utánuk néhány siró asszony és a pap gazdasszonya. János felpattant helyéről. Már látta, hogy erdei galyakból összerakott hordágyon a segédjegyző fekszik, kinyujtva, a szeme nem néz. Ő itt áll, az meg nem látja. Az arcza halott, a ruhája a mellén feltépvé. Egy paraszt viszi utána a fegyvert.

Amint a kertek alól az ut közepére értek, Annuska is meglátta az urát. Mint az árnyék indult meg a tornác lépcsőjén lefelé, aztán megállt és hangtalan zokogott. A parasztok lassan, nehezen hozták a halottat.

János megdöbbsent. A szive remegni kezdett, a lába gyökeret vert, de valami vad, ősparaszt erővel kiszabadította magát ebből a mozdulatlanságból, mintha a dereka, karja, térde meghajlásával vastag, hosszú gyökereket roppantott volna ki a földből. Gyorsan elfújta a lámpást és egészen a sötétbe a fal mellé lapult.

Még látta, hogy az asszony zokogva borul rá a halottra, aztán visszafordul és a veranda felé néz.

Most őt keresi.

Meg se mozdult.

A halottat mellette vitték fel a verandára, be a szobákba, aztán elmentek a parasztok, odabent futkosás és sirás.

Kirohant a sötét verandára Annuska és szivetépően, halkan esdekelte:

— János, János, segítsen rajtam.

János meg se mozdult. Hirtelen összehuzta magát és a fal mentén, le a kerten, gyorsan, lábujjhegyen ellillant.

VI.

Annuska sokáig maradt magára, négy fal közt, a kék budoárban. A rettenetes temetkezésen a falu asszonyai a szivét át- és átnyilazták. János, igaz, még hazakísérte, de azóta csak néha látja, messziről, amint az esős hajnali szürkületben a szántások sarát dagasztja, vagy uj ekéket hoz a vásárról és malaczkokat tereltet a városi piacra.

Annuska egyedül volt a kék budoárban, szomorú lelke gyenge kék virágot hajtott, mely bánatától volt harmatos. A téli délutánokon és a hosszú sötétségekben káprázatos plüss-szineken itt virágzott ki egész asszony-sága, mint egy új boldogságos élet, amelytől annyiszor oly sokat várt és amely még oly messze, messze van tőle. Annuska sehová sem járt, a falu sem jött hozzá, csak még mindig róla beszélt. Ugy élt, mint Tilangli herczegnő kék ködös várában, földig gyászban és szomorúságban.

Mire tavaszra a fehér szegfűk és égő bazsarózsák rügyet hajtottak, János valahogy csak betévedt a kis ház udvarára. Egészen átzirosodott bekecsét kissé megigazitotta vastag nyaka körül, rezes arczát a tenyerével megtörülgette és sáros csizmája sarkát keményen belevágta a padlóba.

Annuska ölbetett kézzel már Isten tudja mióta várta. Egy, vagy egyezer éve. Most nem sikoltott és nem szaladt elébe. Éppen hogy a szemébe nézett és egy kicsit megkönnyebbülten sóhajtott. Csak amikor már mindenre megfelelt, hogy miből is él, hány kotlót ültetett, ki kapálja fel a kis kertet, csak akkor mondta ott, azt is bucsuzóul:

— Miattam ne bánkódjon. Én itt szépen, csendesen élek, a kék budoár a megmondhatója. És ne haragudjon, de néha úgy éreztem, hogy még kissé boldog is vagyok.

Kikísérte Jánost a tornácra, aki a kis udvaron még átkiáltott:

— Ez a vörös tyuk itt a magáé?

— Nem az, János.

— Akkor mit eszi a maga búzáját — és botjával elütötte a szomszédék bögyös madarát.

Két hétre János megint látogatóba jött, aztán megint. Az asszonynak már kissé megremegett a keze és tűz csapott az arczába, de János szigorú és kegyetlen arcot csinált. Aztán keményen mondta:

— Annuska, hogy tudja, én el fogom feleségül venni. Viselje szépen magát.

Szertartásosan megcsókolta az asszony kezét és hazamenőben elnézett a kis házak szalmafüdele fölött.

VII.

Annuska pedig zokogva borult a plüss divánkájára. Ime, eljött hozzá Tilangli herczeg és bevonul birodalmába, a kék budoárba. Itt várta, itt álmodott róla! Ezek a préselt, kék virágok, asszonyisága titkának megörzői, ők a megmondhatója, milyen epedve, milyen régen várta. Most mindig itt fog élni közöttük, együtt, együtt a herczegével, megértőn, boldogan, az ő ragyogó

országában. És Annuska még nem hallotta meg a kékség között, hogy a herczeg az eljövendő dísznövényésztésről beszél és nem alkonyatokról, könyvről, vagy virágról, Annuska észre sem vette volna, csak amikor közvetlen az esküvő előtt a kék budoár közepén felhevülten borult a János nyakába és szaggatottan zokogta:

— Milyen szépen fogunk élni. Szépen és boldogan, itt a kék budoárban...

Csak akkor riadt rá, hogy János hirtelen eltolja magától és megdöbbenve kérdi:

— A kék budoárban? Ebben a kerítő-szobában, Annuska! Ahol a karjaimba szédültél! Erről többet ne is beszélj, ha jót akarsz. Az én becsületes házamban nincs helye az ilyen czédaságnak!

Már késő volt, az esküvőt hamarosan megtartották. És mindössze csak annyi történt, hogy egy fehér asszony két csendes, szomorú házzal odébb került puhafenyő székek, viaszos vászonnal letakart asztalok közé. A régi életet élni. A kék budoár fáját eltűzeltek és zománcozott kékje a leányalmokkal, asszonyi szenvedésekkel, egy új élet reményeivel, egy egyszerű falusi asszony egész világával a szemétdombra került.

Toll és tőr.

— okt. 31.

AZ UJSÁGÍRÓK GYÜLÉST TARTOTTAK, hevültek, lelkesedtek, szidták az új sajtójavaslatot és elfogadták az egymással homlokegyenest ellenkező indítványokat. És hogy ez a gyűlés se különbözzék semmiben a kárposok, bádogosok és kerületi törzsfőnökök gyűlésétől, bizottságot küldtek egy memorandum megszerkesztésére. Így fest a dolog, ha ujságírók gyüleseznek. Fenyegető veszedelmeket kellene maguktól elhárítaniok, de Kóbor Tamás, Vázsonyi Vilmos és Rákosi Jenő ellentétes irányú szónoklatai közben ellefejtkeznek saját érdekeikről, és átengedvén magukat a szónoklatok művészi hatásának, a beszédekért értékelik és mindenkinek igazat adnak, aki meggyönyörködteti őket. Ezek után pedig tessék elgondolkozni afölött, hogy Balogh miniszter hogyan tudhassa, hogy mi kell az ujságíróknak, ha ők maguk sem tudnak érdekeik dolgában megállapodni. A minisztert a javaslat készítésében csak nyolcz publicista támogatta és a miniszter mégis rossz törvényjavaslatot csinált. Uristen, mi lesz most, amikor egy egész gyűlés zavaros állásfoglalása mentesíti a minisztert a felelősség alól. Ezt jobban, sokkal jobban kellett volna megcsinálni. Mert rossz törvényjavaslatot a miniszter egymaga is meg tud stilizálni.

A MAGYAR AVIATIKÁBAN ismét van egy kis kavargás, tehát van még magyar aviatika. Azok, akik a röplőket támogatják, nemrégiben tudtukra adták nekik, hogy most nagylelkű adományban részesítik őket. Adnak nekik egy ügyvezető-igazgatót tíz évre. A röplők erre azt felelték, hogy ne ügyvezető-igazgatót adjanak nekik tíz évre, hanem benzint, például egy évre. Vagy, ha okvetlenül kell az igazgató: jó ügyvezető-igazgatót egy esztendőre, benzint pedig

tízre. Igazságot tenni nehéz. Mert nyilván kell az igazgató a röpléshez, ha nem kellene, csak nem forsziroznák? De benzin is kell hozzá, tagadhatatlan, s az is biztos, hogy mind a kettőt, együtt, nem tudják nyújtani a röplőknek. Van még egy megoldás, s valószínű, hogy a peres felek ezt fogják választani: se igazgató, se benzin. Ez lesz talán a legjobb, mert akkor legalább békesség lesz, a röplők úgy röplenek, ahogy akarnak, s az igazgató ugyanugy igazgat. Az eddigi állapot nem volt helyes, mert a röplők az igazgatótól nem tudtak röplülni, s az igazgatót a röplők zavarták az igazgatásban.

AZ OLASZ PARLAMENT megajándékozta az olaszokat a legáltalánosabb általános választójoggal s mindjárt meg is tartották a választást, amelyen azonban némi csalódással konstatálták maguk az olaszok is, a világ is, hogy az általános választóknak csak a fele élt választójogával. A többit nem érdekelte a dolog, nem hagyta ott a munkáját azért, hogy hevülni menjen a hazáért. Vagy három millió olasz tett így. Nem hitte el, hogy a jog, amit a haza ad, épp olyan komoly dolog, mint a kötelesség, amit kiró. Az adóért ugyanis a haza eljön, végrehajtókkal is, a katonáért eljön csendőrökkel is, ha tehát sem végrehajtókat, sem csendőröket nem küld, akkor nem is kell elmenni. Így gondolkozott a három millió szavazatnyi olasz és így gondolkozik majd még igen sokáig nagyon sok millió szavazat mindenfelé. A hazák ugyanis úgy nevelték a polgáraikat, hogy ne higgyenek a jogokban. Most egyszerre higgyenek! Hát ez nehéz. Okos törvényhozók kezdik a választójoggal együtt a szavazási kényszert is meghonosítani. Mert az más. Ha muszáj: akkor nem jog, s akkor a szegény hazafi a többi muszájjal ezt is elintézi.

OXFORDRÓL, CAMBRIDGERŐL BESZÉLT A KIRÁLYI ÜGYÉSZ; hogy a Marczali Henrik nevét a tudományos világhír is szárnyaira kapta, hogy olyan helyeken, ahol a nemzeteket csak a kulturhordozóik után ismerik, ott ma is Marczali Henrik a magyar tudomány akkreditált attaséja. A szemünket dörzsöltük... hol vagyunk? — az Akadémián, egy tudományos kongresszuson, az egyetemen? Nem, — egy bírósági tárgyalás bányalevegőjében vagyunk és Marczali Henriknek, a tudósnak, akit Oxford és Cambridge irigyel tőlünk, akinek a mértéke odakin: a magyarság mértéke, ide kell áthelyezni a harcot azokkal, akiket Czetinje kulturvilága se irigyel tőlünk. Mert ez a tárgyalás csak egy epizódja, talán nem is fontos, semmiestre se perdöntő epizódja annak az évtizedes harcnak, amit a tudományosság a tudománytalansággal, az érték az értéktelenséggel, a világosság a sötétséggel vív. Nem frázis: a tudomány szabadságharcza folyik itt, és hiába veszik föl az urak az igazság és az erkölcs álszakállát, rájuk ismerünk a régi, régi stílusról, amelylyel erkölcsi erővé teszik a tudományos gyöngeséget és nemzeti mértékké, az ürmértéket. Arról azután senki se tehet, hogy a tudás tudományának a jövőben is jobb akusztikája lesz a külföldön, mint a botránycsinálás tudományának. Arról pedig, hogy Marczali Henrik vétett-e az egyetemi szabályok ellen, nem szólunk. Lehet hogy igen, lehet hogy nem. A bíróság meg fogja ezt állapítani. De abban bizonyosak vagyunk, hogy az urak nem a megbántott erkölcs nevében lázadtak fel, és ezért ez a pör sem az igazság harca, hanem amolyan pesti Beilis-pör, mely pogromot hirdet a tudomány ellen.

A KÁRTÉRITŐ PARAGRAFUS.

A kritikus : Nos, mit szólsz az új sajtótörvény kártérítő paragrafusához ?

A művész : Nagyszerű ! Végre lesz miből élni.

A kritikus : No, no, nem kell szerénykedni. Neked eddig is volt miből élni. Hiszen rólad olvastam a festőművészek almanachjában, hogy sokat örököltél az apádtól.

A művész : Én örököltem ?

A kritikus : Bizony örököltél. Mikor az apád haldoklott, odahivatott téged, a 18 éves piktor-növendéket az ágyához és ezt mondotta : Lulukám, én nemsokára meghalok, vagyonom nincs, de kinn a tyukketreczben van egy gólya. Én egész életemben azt pingáltam, és ha jól gondját viseled a gólyának, te is megélsz belőle holtad napjáig. Ugy-e így volt ? És te jól gondját viseled a gólyának.

A művész : Látod, ha meglesz az új sajtótörvény, ezért a kritikáért kártérítési pört lehet majd indítani. Erre jó a kártérítő paragrafus.

A kritikus : Szóval, ezután ebből a paragrafusból fogtok élni. És minél rosszabb gólyás tájképeket fogsz festeni, annál jobban fogsz élni, mert a kritikus annál kiméletlenebbül fog támadni. A te egzisztenciádnak igazán felderült.

A művész : Neked pedig beborult.

A kritikus : És lesz pofád pört indítani minden kritika miatt ?

A művész : Hogyne ! Már leszerződtem egy fiatal fiskálissal. Havi hatszáz korona fizetést huzok tőle, amiért csupa rossz képet festek.

A kritikus : Ilyet ne mondj, mert az az ügyvéd jól tudja, hogy te fizetés nélkül is csak rossz képeket festesz.

A művész : És mégis így van.

A kritikus : Köszönöm, hogy elárultad a titkodat. Még ma leteszem a tollat és pingálni fogok.

A művész : Pingálni, minden előképzettség nélkül ?

A kritikus : Sőt minden tehetség nélkül. Csak nem vagyok bolond, hogy tehetséges legyek. Mondd, nem adnád el nekem a gólyádat ?

A művész : A gólyámat ?

A kritikus : Igen, mert vigyáznom kell arra, hogy még véletlenül se pingáljak jó gólyát. Tudod, csak biztos pörököt akarok.

A művész : És hogyan fogunk mi megélni, ha a kritikusok nem fognak rólunk írni ?

A kritikus : Barátom, nekem most nem rólad, hanem magamról kell gondoskodnom. Veletek törődjék a miniszter.

A művész : Ebből pedig baj lesz.

A kritikus : Dehogy is lesz. Reformálni fogják a törvényt. Ha a törvény kimondhatja, hogy nem szabad csunyákat írni, kimondhatja azt is, hogy nem szabad csunyákat festeni.

Lynkeusz.

A szegények, kikkel mi utcáinkon találkozunk, még nem a legnyomorultabbak. Ezek csak a nyomor nagykövetei, kik a szegények csztályokalatti országát reprezentálják és — mint a nagykövetek általában — jól élenek.

*

A szociológia, filozófia csupa ismeretlen mennyiségből állítják fel egyenleteiket. Ha aztán véletlenül egy ismert mennyiség kerül a tolluk alá, azonnal megzavarodnak és — számítási hibákat csinálnak.

*

Egy vaskos könyvről egy vékony professzor jut eszembe.

Stáremberg Ervin.

Krónika II.

Az F-sugár.

— okt. 31.

Őn, nyájas olvasó talán nem is tudja, hogy az F-sugár micsoda és őszintén bevallom önnek, én se nagyon tudom. Valójában igen kevesen tudhatják ennek az újfajta sugárnak tulajdonképpeni mivoltát, de nekem és önnek talán nincs is szükségünk arra, hogy származásával, összetételével és tulajdonságaival közelebbről megismerkedjünk. Nekem és önnek a tulajdonságok közül elég egyetlen egy is, amelylyel a napilapok a legnépszerűbb formában magyarázzák az F-sugár mivoltát és amely tulajdonság abban áll, hogy ez a titokzatos F. átfuródik a hajópánczélokra s a modern hadvédelmi technika egyéb oltalmazó eszközein és felrobbantja az azok mögött elhelyezett, azok által védett lőport és egyéb robbanó anyagokat. Az eset tehát igen egyszerű, nyájas olvasó, a pánczél, a vaslemez, mindaz, amiben ön és én némi megnyugvással bízunk, ezentul nem ér semmit, ezektől mindketten csak úgy meghalhatunk, mintha meztelen testtel állnánk a golyózápor elé. Ennyi, ugyebár, önnek is elég ; én nagyon meg voltam illetődve, mikor először olvastam róla és meghatottan gondoltam az emberi haladás rendkívüli méreteire.

Mert ezek a méretek valóban szivtépőek. Nem tudom, vajjon emlékszik-e ön a kitünő Roche Tamásra, akinek Verne Gyula ur mutatott be egyszer még zsenge ifjúkoromban ? Roche Tamás feltaláló volt és egy robbanó anyagot talált ki, minden eddiginél erősebbet és pusztítóbbat, olyat, amelynek egyetlen lövedéke elegendő volt ahhoz, hogy szőröstül-bőröstül végezzen egy pánczélossal. Roche Tamás beleőrült abba, hogy találmányát egyetlen állam sem akarta elég tisztelegesen megfizetni és a tébolydában azzal szórakozott, hogy kis homokdombocskákat épített és a kis homokdombocskákat egy kődobással elseperte. Így akarta elsöpörni a világot is és csak Verne ur jóságának köszönhetjük, hogy a döntő pillanatban felébredt benne a francia haza iránti szerelem és inkább önönmagát robbantotta fel. Verne ur azonban hiába volt jóságos és szerető hazafi és hiába emlegetik a fantáziáját, mint iskolai példát, arra még ő sem gondolhatott, hogy a nemzetek vesztét valamikor a napsugár egy mostohább testvére fogja előidézni. És ami a legfontosabb : ha a fantáziáját utolérte az élet, a jóságát nem hagyja utolérni, mert az életnek nincsen szüksége arra, hogy megnyugtató regényvégeket gyártson. Ha az F-sugár csakhogyan igaznak bizonyul, jónak bizonyul, megfelelően öldöklőnek bizonyul, akkor meg fogják venni, ki fogják próbálni és alkalmazást is fognak keresni a számára. És ettől fogva, kedves olvasó, ön és én szabad folyást engedhetünk a fantáziánknak.

Nem is nehéz az F-sugár alapján az emberiség jövőjéről okoskodni, legalább az első pillanatban nem. Nézzük csak : a sugarat valamelyik állam, valószínűleg

az, amelynek legtöbb pénze van, meg fogja vásárolni. Odaadhatja érte mindenét, a hegyeit, a városait, az aranyát, saját magát, ugyanis csak rövid időre történik, a sugárral a kezében már másnap visszaszerezhet mindent. A sugár ellen nem lehet védekezni, aki a sugár felett rendelkezik, az a világ ura. Igen örvendetes lenne, ha kettőnk közül ön vagy én nyernék el ezt az állást, de ez egyelőre nem valószínű, s éppen azért legjobb, ha a nemzetek valamelyike mellett drukkolunk. Mit szeret ön jobban: a francia genialitást, az angol komolyságot, a német rövidlátást, avagy az amerikai élelmességet? Tud-e választani a fajok között, urnak melyik volna jobb? Talán a sárga faj évezredes multja nyerhetne újabb felmagasztaltatást vagy a feketék érintetlen friss ereje, avagy mégis a saját halvány, de intelligens színünk? Vagy ha nem tud választani, válaszsza valamennyit, s akkor bekövetkezik az az örvendetes eset, amelynek gondolatára minden új, döntő találmány hallásakor megdobbban a szívünk: a világbéke. Igen, hátha ez is lehetséges volna? Hátha bekövetkezhetne az álom, az ábránd, a remények csillogó buborékjában halványan felvillanó gondolat: a háború lehetetlensége? Miért ne, hiszen ez a legvalószínűbb, a leginkább kézenfekvő, a leglogikusabb gondolat: ha az öldöklés technikája olyan nagyszabású, olyan hatalmas és rettenetes, hogy nem lehet többé védekezni ellene, akkor a halál elsősorban a háborút éri utól. A nemzetek le kell hogy mondjanak az erőszakos terjeszkedés gondolatáról, mert abban a pillanatban, amikor fegyverrel, illetve sugárral a kezükben emelik fel a fejüket nemzetársaik ellen, már öngyilkosságot követtek el. Megölhetik a félvilágot, de ők maguk is egészen biztosan elpusztulnak. S a kölcsönös pusztulás közeli eshetősége egészen új alapokra fekteti az emberi életet. A fegyverek hatalmas helyébe a kulturális tehetség és a produktív faji képesség ereje lép, a nemzetek erőviszonyainak szabályozója, a fegyver helyett a munka és tehetség, megszűnik az általános fegyverkezés, meg a vele járó roppant gazdasági teher, elavulnak a hatalmi standardról fecsegő elméletek, Németország beszünteti a flottafejlesztést, a közös hadügyminiszter nem kér többé létszámemlést és milliókat, az ön adóját leszállítják, megszűnik az általános védkötelezettség, gyermekeink nem lesznek többé katonák és önt nem hívják be több fegyvergyakorlatra...

Igy, az álmok rózsaszínű világából ennyi éppen elég. Most szálljunk ki belőle és maradjunk a józan valóság körében, ahol adót kell fizetni és ahol nem engednek el egyetlen fegyvergyakorlatot sem, ha az ember nem ludtalpu, vagy nincs protekciója. Még akkor sem, ha feltalálták az F-sugarat és ha az F-sugár: tényleg az a kitűnő öldöklőszerszám, amilyenek így első pillanatra látszik. Oh, legyen nyugodt, nyájas olvasó, és ne törje a fejét a favorizálandó nemzetek miatt: az F-sugarat nem fogja egyik sem monopolizálni. Ez nagyon valószínűtlen, mert ravaszok mindenütt vannak és a mai titkok már holnap nem titkosak. Az F-sugarat, ha a próbák sikerülnek, el fogják árulni

az összes nemzeteknek, egyik sem fog annak birtokából kimaradni. De a világbékére azért még nincsen semmi kilátás. Mert biztosíthatom önt arról, hogy mialatt mi a világbéke eshetőségein törjük a fejünket, az alatt már száz német tudós gondolkodik, számol, kísérletezik, izzad, hogy kitalálja az F-sugár elleni védelmi eszközt. És ki fogják találni! Hiszen ön tudja: a támadó technikával mindig együtt fejlődik a védelmi technika is. És ha az F-sugár átfuródik páncélon, vaslemezen, löporkamrán, a német tudósok egészen biztosan ki fognak találni egy olyan új anyagot, amelyen nem furódik át. S akkor mit ér az egész F-sugár? Mi lesz az egész feltalálás következménye? Igen egyszerű. A régi hajókat ujjakkal cserélik ki, Németország tehát még erősebb flottafejlesztésbe kezd, Anglia felemeli a hatalmi standardot, a közös hadügyminiszter még több milliót fog kérni, önnek felemelik az adóját és behívják fegyvergyakorlatra, hogy megtanulja az új hadviselési technikát. Ezt kapja ön a világbéke helyett s ebben áll az emberi kultúra tökéletesedése. Hagyjon fel minden reménnyel, nyájas olvasó, és imádkozzék, hogy az F-sugár ne váljon be. Inkább sikerüljön a rák gyógyítása. Az többet érne mindkettőnknek, pedig hál' Istennek nem is vagyunk rák betegek.

Jean Preux.

Az új Gulliver.

Írta: BARRY PAIN.

(4)

HETEDIK FEJEZET.

A levegő tiszta volt és a domb tetejéről érdekes látvány tárult a szemem elé. Alattam erdő terült el, körülbelül négy-öt angol mérföldnyire. Az alatt két tengert láttam, a part mentén egy kis városkát, vagy falut, aminőt Angliából ismerek. Ezek voltak az első földfeletti épületek, amelyeket Thuléban láttam, itt laktak a másodrendű lények.

Az elsőrendű lényeknek a másodrendű lények iránti viselkedése megdöbbentő volt. A munkások számát szigorúan megszábták. Azokat a gyermekeket, akikre nem volt szükség, elpusztították, mint a fölös macskákat és sokkal kevesebb lányt hagytak élni, mint fiút. Az engedetlenséget halállal büntették és két figyelmeztetés után a hanyagságot és a kotnyelességet is. De ezek a munkások, akiket láttam, a férfiak látáson mind jól voltak tartva. A túlterheltségnek, a hiányos táplálkozásnak, vagy betegségnek nyoma se mutatkozott. Mindegyikőjük jókora, erős ember volt, majd kicsattantak az egészségtől. Négykézláb egyik se mászott és nem is akart négykézláb mászni. Egyenesen jártak és testileg nyilvánvalóan fölényben voltak az elsőrendű lények fölött. Az elsőrendű lények hasznosági szempontokat tartottak szemük előtt és úgy bántak a másodrendű lényekkel, hogy a lehető legtöbb munkát szállíthassák nekik.

A munkások ruhája ugyanabból a vastag gyapjuszövetből volt, mint az uraké, csak a színe volt más, — vörösesbarna. A férfiak, mikor a mezőn dolgoztak, levetették felsőruhájukat. Meg kell jegyeznem, hogy megérkeztemkor a néhai M Z 04 olyan szürke ruhát

ajándékozott nekem, mint amilyent az elsörendü lények hordottak. Így aztán mindenkit ámulatba ejtettem, akivel csak találkoztam. Egyenesen jártam és eszerint nem tartoztam az elsörendü lények közé. Szürke ruhát hordtam, amelynek a szárát megrövidítették, hogy rám simuljon és így másodrendü lényekhez sem tartoztam. Őszintén szólva, a testem sokkal hitványabb volt, mint az övék és már ez maga is elárult volna.

A domb tetején terveket szöttem. A lehető leggyorsabban el akartam kerülni erről a szigetről. Egy ily nagy erdőben hetekig bujdoshatok, s biztos voltam benne, hogy a professzor, bármily tudós és ravasz, nem talál rám. Össze akartam ismerkedni néhány másodrendü lénnyel. Láttam, hogy a tengerparton élnek, azt reméltem, hogy van hajójuk is és ilyen módon akartam megmenekülni.

Egy egész nap volt előttem és most kutatni kezdem az erdőt, a parti városkába akartam menni, mikor majd este a munkások visszatérnek.

Követtem a folyót, amely a domb oldaláról futott alá. Szél se rebtent, csak a folyó csevegett, néhány madár csipogott, az erdőben csend volt. Némely helyütt a folyó széles és árnyékos pocsolyává tágult, ahol, úgy tetszett nekem, pisztrángok ficzánkolnak. Egyszerre hangos loccsanást hallottam. A fák és a bokrok ág-boga oly sűrű volt, hogy csak pár lépésnyire láttam. A hang irányában haladtam a folyó mentén, rendkívüli óvatossággal, vigyáztam, nehogy meghallják a lépteim neszt. Nem is gondoltam, hogy kicsoda veszély várhat ott lenni.

Nyomban elértem a mocsarat, amelyből a zaj hallatszott. Átnéztem a bokrokon és láttam, hogy a mocsár szélén szomorkodik egy gyönyörű szép nő. Bár az előbb uszott és sötét haja nyirkosan csüngött barna vállaira, — a nedves haj sohase illik a nőknek — kápráztatón szép volt. Barna vállalai kikandikáltak ruhája bő ráncaiból, amelyet, miután kijött a vízből, maga köré sodort. Ruhája olyan színű volt, mint a többi másodrendü lényé. A másodrendü lények női egyetlenegy ruhát hordanak, egy hosszú sál-szerű szövetet, amelybe beburkolóznak. Mikor meglátott, felugrott és a réműlettől sikoltozni kezdett.

— Ne félj, — szóltam — nem bántalak. Semmi bántódásod sem lesz.

Rám nézett és most már kissé megnyugodott.

— Azt hittem, — szolt a nő — valamelyik isten jött ide, hogy elvigyen.

— Micsoda isten? — kérdeztem.

— Azok az istenek, akik négykézláb járnak és semmit sem tehetünk ellenük. A ruhájuk pont olyan, mint a tied.

— Én nem vagyok isten, csak afféle szegény halandó, — hajótörött tengerész vagyok. Pár héttel ezelőtt idekerültem a szigetre és most menekülni akarok.

— Innen nincs menekvés — mondta a nő gyászosan. — Az istenek mindentudóak.

— Engedd meg, hogy lemenjek hozzád és beszéljek veled.

— Jer — szolt a nő. — Már nem félek.

— Mit csinálsz itt? — kérdeztem és melléje ültem.

— A halál elől futottam ide. Az istenek hét nappal ezelőtt alkonyatkor halálra ítélték. Elmenekültem és ide rejtőzködtem. De itt nincs menekvés. Előbb-utóbb rámtalálnak. Ők sohasem tévednek, láthatatlanul jönnek-mennek. Egyszerre előtünk terem egy isten, ránk mutat a pálczájával és meghalunk. Nem lehet elbujnunk azok elől, akiket nem is lehet látni, úgy támadnak.

— Senkise menekült még meg?

— Évekkel ezelőtt egy lány, mint én, az erdőbe futott és nyáron három hónapig élt ott. Én magam akadtam a hullájára. Szive fölött a ruháját megperzselte az istenek villama és a szive korommá égett. Mindegy volt, mert a télen ugyis elveszett volna a hidegtől és az éhségtől. Én szeretek élni. Minden órára és minden perczemre szükségem van. De nem tudok remélni.

— Mondd, mi a neved?

— Az istenek nem ismernek nevet. Ha munkában vagyok, számot kapok. Mindennap más számot. Ott-hon, enyéim közt Álomnak neveznek.

— És hét nappal ezelőtt miért haragudtak meg rád a gazdáid és miért ítélték halálra?

— Szönöm kellett volna a szövöszeiken. Alkonyat-tájt be kellett volna fejeznem a munkámat. Könnyű munka. Isteneink a nőkre nem biznak nehéz munkát, de amit kijelölnek, azt, török-szakad, el kell végeznünk. Akkoriban az idő büvösen melegedni kezdett. Az erdő hívott. Az erdő erősebb volt, mint én. Mikor ebédelni mentem, az erdőbe suhantam, uszáltam a mocsárban és többé nem tudtam visszamenni a szövöszeikhez. Később aztán nem is mertem már visszamenni, mert az, aki engedetlenkedik, halálnak halálával hal. Ez az isteneknek akarata és nincs módunkban megváltoztatni.

— Figyelj rám, — szóltam — azok, akiket isteneknek nevezel, nem istenek. Azoktól származnak, akik évekkel ezelőtt olyan férfiak és nők voltak, mint most ti. Nem mindenhatóak. Én magam is menekülni akarok előlük. Lelked meggörnyesztette a sok nemzedéken át való rabszolgaság, de abban az országban, ahonnan én jövök, nincs rabszolga. Megmenekülök és magammal viszlek téged.

— Isten vagy. Parancsolj nekem. De hogy menekülünk meg?

— Ott a parton, a városban, találunk majd egy hajót.

A nő rámnézett sötét és fénylő szemével, amelyek a félnék csodálkozástól tágra nyitak.

— Mi az a hajó?

Tudatlansága csak természetes volt. Az elsörendü lények megtiltották nekik a hajókészítést, úgy hogy most azt se tudták, mi fán terem a hajó. Reszketve néztek a tengerre. Ez volt a börtönük szürke, folyékony fala. Ha hozzáérnek, meghalnak. Az erdei mocsárban fürödtek, sohase a tengerben. Mindig csak édesvízi halat ettek. Uraik számtalan badarságot hazudoztak össze a tengerről.

— Álom, — mondtam — én csak egy dolgot nem értek. Ti itt állandóan reszketek azoktól, akiket tévesen isteneknek neveztek. Szépen bánnak veletek, de nem vagytok szabadok. Ugy éltek, mint a rabszolgák. Mondd meg nekem, mi hiányzik nektek itten?

A nő csupasz lábát a vízbe nyujtotta és lassan ide s tova mozgatta.

— A szeretet — mondotta gondolkozva.

NYOLCZADIK FEJEZET.

— Mit tudsz a szeretetről? — kérdeztem.

A nő vállat vont.

— Majdnem semmit, csak azt, hogy szeretem... szeretem a gyermekeket és a mókust az erdőn.

— És a szüleidet — kérdeztem.

— Őket nem — mondta Álom határozottan. — Akit nem ismerünk, azt nem szerethetjük.

— Hát nem ismeritek a születeket?

— Nem. Néha két évig, néha három évig — amint az istenek akarják — a szüleknél maradnak a gyerme-

kek. Később azonban elveszik tőlük és az istenek nevelik fel. Ez a törvény.

— És mit tesznek azok az anyák, akiktől elveszik a gyermekeiket? Hogy élnek ezután?

— Bizony, néha az erdőbe mennek, farkasbogyót esznek és meghalnak. Legtöbbször azonban sirnak egy darabig és aztán elfelejtik. Ha valami törvény és nem lehet rajta változtatni, az emberek beletörődnek. Hiábavalóság berzenkedni ellene. Aztán az istenek nagyon jók a gyermekekhez.

— Igazán?

— Ha a gyermek gyöngé, betéges, vagy torz, rögtön megölik. Ha nincs tehetsége a tanulásra, akkor is megölik. Azokkal az erősekkel azonban, akik állják a próbát, jól bánnak. Évekig kevés munkát biznak rájuk, táplálják őket, egészségesek és boldogok.

Arra a nagyszerű és daliás embercsoportra gondoltam, amelyet dolgozni láttam a mezőkön. A mellettem levő erős és szép leányra tekintettem. A thulébeli urak durva szigora egy dolgot mindenestre elért, azt, hogy a fajta testileg lehetőségig kifejlődött.

— Mondd meg, — szóltam — beleavatkozna-e az isteneitek a házasságtokba?

A nő rám nézett őszinte és csodálkozó szemekkel.

— Mi az a házasság? — kérdezte ugyanazon a hangon, amelylyel előbb a hajóról beszélt.

Elmondtam neki, hogy milyen hókusz-pókuszszal jár nálunk a házasság és nagyon elcsodálkozott.

— Miért, — szólt — sok hühó semmiért. Ha a férfi szereti a nőt és a nő is szereti azt a férfit, mi kell még? Mit firkálnak a könyvekbe és miért hívják össze boldogot-boldogtalánt.

— Álom, — mondtam — te erkölcsstelen pogány vagy.

— Nem értem, mit mondasz, magyarázd meg.

Nem magyaráztam meg. Nagyon meglepődtem a beszéde érdekes egyszerűségén. Kifejezései bibliaiak voltak, bár édeskeveset érthetett a valláshoz és nem is igen bibliázhatott.

— És hogyha nálatok egy férfi és egy nő megszeretik egymást, együtt élnek az életük végéig?

Álom ásitott. Untattam őt.

— Olyan furcsa, — mondta — hogy arról akarsz beszélni, amit mindenki tud. Amit kérdezel, olyan furcsa. Persze hogy együtt élnek, akik szeretik egymást. Nincs ez rendjén?

Nem tudtam mit felelni. Olyan ártatlannak látszott, mint az első emberek a paradicsomban. Különböző lehetséges, hogy a jó és a rossz fogalmát, amelyet az én hazámban annyira elfogadnak, nem szabad alkalmaznom azokra, akik a civilizáció más formái között élnek. Ebben a kérdésben nem akarok dönteni. Ezért aztán más dologról beszéltem.

— Ma este szükségem van rád, Álom, el kell vezetned abba a városba, ahol éltek. Meg foglak menteni, magammal viszlek erről a szigetről. Ehhez azonban szükségem lenne egy hajóra, vagy egy nagy tutajra. Emberek kellene, akik segítsenek nekem.

— Szívesen elvezetlek, ha kívánod, de ha megteszem, végem. Az örökös istenek éjjel-nappal résen vannak. Nagyon jól tudják, hogy a munkám a szövöszéken hagytam és a halálfa vagyok. Az istenek közölték is velem, hogy meghalok, és amit mondanak, az mindig megtörténik. Ha valamelyikük meglát a városban, rám mutat a halálpálcájával és én összerogyok. Eddig még senkise menekült meg, és minthogy ígyis-ugyis meghalok, szívesen elvezetlek a városba, hogyha te is úgy kívánod.

(Folytatása következik.)

Virrasztva álmodom.

A spaletta szárnya félig nyitva áll
S beszűrődik rajta lassan a homály.

Ott kívül mi lehet? Éjszaka, vagy reggel?
De rossz így az ágyban, fáradt, elnyűtt testtel,
Ahogy meg-megkinoz az éjjel, az árnyék...

— Jaj, Istenem, mintha egy kis kezet látnék!

Kicsi, keskeny kezet.
Fehér, kicsike kéz.
Közeledik hozzám. Czirógat, becéz.
Simogatja hajam, lecsukja a szemem
És én fölnyitni ó, dehog, dehog merem...

Ő jött hozzám, ugy-e? lassan, nesztelen
E kin-virrasztástól megnyult éjjelen,
Hogy az álom csöndjét s a csöndnek az álmát
Áldott kis kezei halkan rámszitalják...

— Ugy-e, te vagy édes? Add ide a kezéd,
Amely az álmoknak csöndjén általvezet...

Vagy talán már régen
Nem is vagyok ébren?...

Nagy László.

Saison.

A tenyerem.

Ben Arolij bej, a tenyerek olvasója, a tenyerébe vette a tenyeremet és elkezdett halkan olvasni benne. Ugy látszik, nemcsak a szöveget olvasta, hanem azt is, ami a sorok közt írva van. Egyáltalán az volt a benyomásom, hogy a nevezett *Ben* a legfigyelmesebb olvasóm, akivel eddig összehozott sorsom. Igaz hogy ő a tenyeremet olvasta s ez talán szórakoztatóbb olvasmány, mint az, ami nem a tenyerem, hanem a kenyere, vagyis amit irok. Sokáig csak magában olvasta a tenyeret, aztán fenhargon is megszólalt:

— Kezdhetem? — kérdezte.

— Méltóztassék — feleltem én.

— Az ön tenyere azt mondja nékem, hogy ön udvarias ember, nagyon udvarias, s a hangjának megnyerő zengése van.

— Ön az első ember, aki ezt mondja nékem. A többiek mást mondanak.

— Az ön tenyere azt mondja nékem, hogy önnek kevés barátja van.

— Kevés?

— Igen, kevés. Ezzel szemben azonban az a meglepő fölvilágosítás rejlik az ön tenyerében, hogy...

— Hogy? Nos? Hogy?

— Hogy sok az ellensége.

— Érdekes, ezt nem is tudtam.

— A tenyeréből látom, hogy az ön ellenségei nem nyílt ellenségek, hanem titkosak, mindamellett megfojtánák önt.

— Miben? — kérdeztem feszült figyelemmel.

— A tenyere azt mondja, hogy egy kanál vízben.

— És mit gondol, kedves Ben, sikerülni fog ez nekik?

Ben Arolj bej összehuzta a szemöldökét s látszott rajta, hogy gondolataival viaskodik. Perczekig tartott ez. De aztán felelt:

— Nem — mondotta határozottan.

— Miért nem? — érdeklődtem én.

— Mert ön nem fog beleférni a kanálba.

Megkönnyebbülten lélekzettem fel. A Ben tovább olvasott:

— A tenyere azt mondja nekem, hogy ön még életében sohasem vágott fát. Soha. Nem is jutott eszébe, hogy fát vágjon, s ha a jövőben eszébe jutna, ön ezt a gondolatot a leghatározottabban el fogja utasítani...

A Ben pihent, mert a múltba és a jövőbe való erélyes bepillantás kimeríti az embert. Megkináltam cigarettával, elővevén arany cigarettatárczámat, melybe gyémántszőgecskékkel van beledolgozva ez a név: Eulália. A Ben beszélt:

— Női dolgokban önnek szerencséje van.

— Nem téved? — szoltam diszkrét mosolylyal.

— Nem. Gazdag s néha exotikus nevű nők élnek halnak önért.

— Hm.

— Igen. E nők dusabb ajándékok átnyújtásától sem rettennek vissza. Volt például egy, akinek a nevét is mintha kiolvassam a tenyeréből...

— Ez érdekel.

— A görög *szép* szócskával kezdődik. Eu... eu... — és erőlködött, kutatta a nevet.

— ...lália — igyekeztem én rajta segíteni.

— Ugy van. Eulália. E nő szőke volt.

— De, kérem, mintha...

— Mondom: hosszú ideig szőke volt, aztán barna lett.

— Nem tartja ön ezt különösnek?

— Nem — felelt a jós. — A természetben vannak csodák, amiket mi emberek meg sem érthetünk.

— Hajfestékek nincsenek a természetben?

— Nincsenek. Hajfestékek a patikában vannak.

— Honnan tudja?

— Az ön tenyeréből, uram, kizárólag az ön tenyeréből. El nem képzelem, mi minden van beleírva az ember tenyerébe. Isten nagy és jóságos.

Megtöröltem az ujjam bütykét, mert tintás volt. A Ben folytatta:

— Az ön tenyere azt mondja nekem, hogy ön irni is szokott.

— Irni?

— Valóban. Nem mindig, de gyakran. Irni, felváltva tollal és czeruzával. Itt... itt... — mondotta a jós és nagyon kimeresztette a szemét.

— Mi van ott?

— Itt egy vonal arról beszél, hogy milyen tintával szokott irni, de ez a vonal nincs eléggé kifejlődve.

— Nézze meg jobban.

— Igen... lila; lila-tintával szokott irni, de az ön életében voltak nevezetes perczek, amelyekben nem lila-tintával irt.

— Hanem?

— Antraczen-tintával.

Tenyeres-pajtásom megtörölte a homlokát, amely verejtékezett.

— Ön egyszer már pofonvágott valakit.

— Ó, ó! — tiltakoztam szerényen.

— Illetve nem vágta pofon az illetőt, de az illető megérdemelte volna, hogy ön pofonvágja, de úgy, hogy az eget bögőnek nézze. És ön szerette volna az illetőt ilyen módon pofonvágni.

Ennek nagyon örültem, mert ez tényleg így volt. De némi részletek érdekelték:

— És miért nem vágta pofon az illetőt?

— Mert az illető erősebb volt, mint ön.

— S lesz-e rá alkalmam még?

— Lesz.

— Mikor?

— Mihelyt az illető gyanutlanul sétál az utcán és ön hátulról megközelítheti. Itt még vannak kis epizódok, de azok még nem fejlődtek ki határozottan.

— Pedig ezt szeretném tudni.

— Minden attól függ, hogy az illetőnél bot lesz-e.

— Miért? Ha lesz?

— Akkor az illető kékre-zöldre fogja verni önt.

— És én mit csinállok?

— Ön azt fogja mondani, hogy a fene egye meg, mért nem néztem meg előre, hogy van-e bot nála.

Pihentünk mind a ketten. Kicsit kényelmetlenül éreztem magam, fészkelődtem és jobb szerettem volna abbahagyni ezt az izét. A Ben fölvetta a fonalat, nézte a tenyeremet és rázta a fejét.

— Sajátságos, sajátságos! — mondotta.

— Mi az, kérem?

— Ha nem állna itt a tenyerében, el se hinném, feltűnő adat, nagyon feltűnő.

— Megijeszt.

— Az ön tenyere azt mondja nekem, hogy ön nem szívesen halna meg a hazáért.

Ezt magam is nagyon sulyosnak tartottam.

— Az istenért! Komolyan?

— A legkomolyabban.

— Hát miért halnék meg szívesen?

— Csak egyetlenegy dologért. Az aggkori végelgyengülésért.

— És... és lehetséges ez?

— A tenyere azt mondja, hogy két esetben.

— Melyik az a kettő, ó uram!

— Az első: ha megöregszik.

— A második?

— Ha elgyöngül.

Itt már nem bírta tovább a jós. Sápadt volt a kimerültségtől.

- Több nincs? — kérdeztem türelmetlenül.
- Nincs!
- Hát máskor lesz több?
- Hogyne! A tenyér fejlődik.
- Holnap többet olvas ki belőle?
- Igen — mondta komor és a jövőbe rezgő hán-
gon a jós. — Igen, ha ön jobban megmossa a tenyerét.

Gábor Andor.

INNEN-ONNAN.

□ **Legenda.** Aki azt hiszi, hogy Brankovics patriárka holttestének megtalálásával a Brankovics-legenda megszűnt: nagyon téved. A nép, az istenadta, oly ritkán jut ma már ahhoz az alkalomhoz, hogy a lelkében szinte bepókhálósodott legenda-szövő-gépek kerekeit elindítsa, hogy, ha elindította, semmiesetre meg nem állítja egy olyan csekély jelentőségű valóságbeli tény miatt, hogy ime, holttestét megtalálták. A patriárka tehát nem tűnt el, nincs Amerikában, nem él más, az eddigittől egészen eltérő életet, hiszen semminő életet nem él: holtteste ott kuporgott meztlenül a jéghideg hegyi patak vizében. A legendát azonban ez már nem zavarja. Nem hallja meg a hirt, vagy ha meghallja is, nem megy el agnoszkálni a halottat. Temetés lesz, nagy és hivatalos, a harangok konganak, de a legenda nem jár temetésekre, vagy ha jár: benéz a koporsóba és azt látja benne, hogy neki van igaza, a koporsóban nem az ő hőse fekszik. Mert az ő hőse halhatatlan. És pedig nem a rendes frázis értelmében, hanem csakugyan halhatatlan. Aki 1913-ban negyven éves volt, mikor úgy halt meg, hogy a legendában élni kezdett, az még 1993-ban is élőül szerepel, noha akkor már száz évesnél sokkal idősebb volna. Így él még a mai iskolásgyerekek lelke szerint is Petőfi a »szibériai ólombányák mélyén« és Orth János a Boldogok szigetén. Vannak még szép, színes és hihetetlen dolgok ezen a világon.

* * *

→ **Plágium.** Lehár egyik operettjének, talán a legujabbnak a szövegét plágiumnak akarják bélyegezni. Döbbenet. De hogy mily naiv emberek lehetnek azok, akik ezt akarják, arról fogalmunk is alig lehet. Operettszöveg: plágium? Hiszen, aki a szót *operettszöveg* kimondta, az már plágiumot is mondott, lopományt és mindenféle egyebet. Hisz az operett — sem a zenéje, sem a szövege — ma már nem is akar eredeti lenni. Az operettszöveg tehát okvetlenül lopott, csak az a kérdés, hogy ezt megtudják-e az emberek, vagy ha megtudják, érdemesnek tartják-e arra, hogy lármát csapjanak. A legujabb Lehár-szöveg tehát épp úgy nem plágium, ahogy az eddigiiek nem voltak azok, vagy épp úgy plágium, ahogy az eddigiiek azok voltak. Az is lehet, hogy a plágium-vád mindössze azért merült fel, hogy a legujabb remekről, amely egyébként némán megbukott, mégis legyen némi láрма. Azt mondják, hogy lopatott és pedig jó helyről lopatott. Hadd higgyék az emberek, hogy — ennek következtében — jó. Pedig rossz.

* * *

→ **A fejedelem.** A békák nem kérték olyan sürgősen Zeüsztól a léczet királyul, mint amilyen sürgősen most az albánok fejedelmet kérnek az összes európai nagyhatalmaktól. Dringend-táviratot küldtek nekik, az albánok mindenhová, hogy hamar-hamar azt a fejedelmet, mert nekik nem bírják ki nélküle.

A legfurfangosabbnak elképzelt diplomácia ugyanis a legprimitívabb ostobaságokkal dolgozik. Ki az ördög hiszi el a diplomáciának, hogy az albánok ennyire odavannak a fejedelemért? A diplomáciának, mondom, mert az albánoknak ugy sem hiszszük. Azok egy tiz-szavas szimpla táviratra sem adnak pénzt e fejedelem-ügyben. A diplomáciának ellenben sürgős, mert már régen nem volt semmi zavar Albániával. Nagyon rég. A múlt héten. Most tehát el kell kezdeni a fejedelem-választási tréfát, hátha abból mégis kibontakozik az az európai veszedelem, ami a balkán háboru előzményeiből, lefolyásából és utóhatásaiból mindeddig nem tudott kikerekedni. Hátha! Mert erre az európai veszedelemre szükség van. Tudja jó ég, kinek van szüksége rá.

* * *

24 **A mozikritika.** Ez a legujabb műfaj, hogy stil-, sőt stilsztikaszerűen fejezzük ki magunkat, mely a moziláz bacillusainak jóvoltából már nálunk is bekerült az ujságokba. A mozikritikus elmegy a mozifőpróba, és komoly mozikritikát ír a »drámáról«, vagy »humorosról«. Két-három másábot, amelyben Psylander orráról a szerző invencziójáig minden meg van kritizálva, ahogy mozimagyarsággal az mondva és írva szokott lenni. És mindez olyan komoly formában történik, hogy a színházak akárhányszor megirigyelhetik az új műfajt, amely minden boszantó és proccz volta mellett is talán egy hasznos dolgot fog eredményezni. Azt, hogy a színházak végre sürűben keresik majd az alkalmat igazi művészetet produkálni, mert most a mozi csakugyan erős konkurrencziát. És alkalmat adnak a kritikusoknak is arra, hogy művészetről irhassanak, mikor színházról irnak, a közönségnek pedig arra, hogy ne téveszse össze a színházi kritikust a mozikritikussal. A mozi mindent a színháztól tanult, de megtanulni csak azt lehet, ami nem lényege a művészetnek, s így a színházon a sor, hogy megvonja maga körül a határokat, a mik minden összetévesztést kizáróan formálják meg jellemző sajátosságait. De amíg ez meg nem történik, addig a mozikritikusoknak van igazuk. A közönség szemében legalább, ami pedig a legfontosabb.

* * *

24 **Mi baja volt Hamletnek?** Persze hogy csak németek érnek rá ilyesmivel törődni és persze hogy csak német professzoroktól telik ki annyi nagyképu ostobaság, amennyit a szegény dán királyfi bajáról összeokoskodtak. A németek már egész könyvtárat irtak össze Hamlet neuraszténiájáról, holdkórosságáról és gyomorhajáról, de az egész könyvtárnak disze csak most született meg. Egy göttingai tanár — hiszen Németországban egy kicsit minden tanár Göttingába való — állította fel a legujabb elméletet, amely a busképü királyfit Freuddal kompromittálja. A kitűnő professzor nem sokat kertel, egyenesen kimondja, hogy Hamlet szerelmes volt a tulajdon édesapjába. Mert: először... másodszor... harmadszor és úgy bebizonyítja, hogy még a bécsi doktor is belesáppad a gyönyörűségbe. Ezek után pedig igazán nem marad hátra más, mint egyszerűen megadni magunkat a kérlelhetetlen igazság erejének és legfeljebb azt a szerény kérdést kockáztathatjuk még meg, hogy hát annak a derék professzornak, aki ezt kisütötte... igen... hogy hát annak vajjon mi baja volt. Volt, ezelőtt. Mert hogy most mi baja van, azt, úgy hiszszük, fölösleges magyarázni. Ehhez még csak freudistának sem kell lennünk. Egy kis hidegvizkurával azonban talán még lehetne segíteni. Nem Hamleten. Nem, a tanár uron.

A schönbrunni kastélyban a német császár és a román trónörökös pár tiszteletére adott lakomákon a világhírű **Moët et Chandon Imperial-pezsőt** szolgálták fel a vendégeknek.

SZINHÁZ.

Verő Márta. Valamikor olyan kevés kellett hozzá, hogy egy szép kislány ne zörgessen hiába a szinpadai sikerek kapuján: csak egy kis tehetség, egy kis lelki földiség a szinpaddal, egy kis intelligencia; ma? — ma faltörő kosokkal, ágyukkal, klakkal, reklámmal, protekcióval és mindenekfölött: a sajtó ezredzenekarával kell felvonulni. Annál meglepőbb az a meleg és csattanó siker, amit a szép Verő Márta arat most a Magyar Színházban. Mert úgy jött, mint a régiak, — reklám helyett tehetséggel, protekció helyett magatudással — és mégis: az első fölépte ismertté, elismertté, ünnepeletté tette. A színház is, a közönség is megtalálta a színésznőt, akire szüksége van, — s a kritika horoszkópja, amely mostanában csak alkonyatokat, estéket, csillaghullásokat lát, egy bűbajos tehetség napfölkeltét állapítja meg.

Halló...! (*A Magyar Színház bemutatója.*) Jules Renard, a galambpéjű szatirikus írta egyszer: »Megint látam egy modern darabot — nem volt benne telefon«. Földes Imre darabjában van telefon. Az izgalom a telefondrótokon vezetődik le, még a hangtölcser és a kagyló is fontos szereplő, az akció feszült. Általában azt hiszszük, mióta telefon van, a drámák menete gyorsabb s írás közben is több helyet átugorhatunk és több pontot rakhatunk, miután a gyorsvonat 80 kilométer sebességgel száguld és az aeroplán szántja a levegőt. Földes Imre nem az elhallgatás művésze. Ő mindent kimond: kezébe ad a közönségnek. Jó sujtjei vannak. Drámái alakjaira nem emlékszünk. A drámáira igen. (Ez a dicséretünk és ez a kritikánk.) A katonák, meg a hivatalnok urak után — a telefon. Mindig ötlet. Talpraesett, ürge, pesti. Nem lelki problémák, csak ötlet és mese. Ugy ír, mintha előtte nem történt volna semmi és utána nem jönne senki, — amateur-szeretettel és jó adag dilet-tántizmussal. Földes Imre tollát becsüljük; nem akarjuk kisebbsé tenni, mikor azt állapítjuk meg, hogy vannak írók, akik minden érdekességük és értékük mellett sem irodalmiak; a mondanivalójuk nem esik bele az irodalom körébe; de a defektusuk a közönség szemében erény. (Ilyen író, hogy mást ne említsünk, a nagy Jules Verne is.) Ez a darab pergő, vidám, elegáns: sikerült! Valami nagyon kevés — nem nagyon sok? — hiányzik belőle, hogy perspektiva — emberi perspektiva — táruljon elénk. Ime a budapesti irodalom, a közönség irodalma, az aszfalt népdala, a huszárfőhadnagy Csontos-sal, Molnár-ral, Gombaszögi Fridával, Forray Rózsvival stb. stb. Földes Imre polgári játéka nem a pesti ember életét tükrözik, s e neki valók neki készültek is, itt a gyökerük a pesti aszfalton, az Izabella-téren és a környékén, az Erzsébet-köruti kávé és fogtechnikus szívében. Nagyképűség kritizálni és nem tapsolni.

ZENE.

Boccaccio. (*Bemutató az Operaházban.*) Vidéken láttam először Boccacciót. A szinlap lovag Suppé Demelli Ermene-gildo Ezékiel Ferencz operettjét egy hírneves pesti művész nő felléptével hirdette, a hírneves pesti művész nő azonban, amint illik, az utolsó perczben lemondott. A társulat primadonnája, a direktor felesége anyai örömöknek nézett elébe és a híres kétféle színű nadrágot ez este férfi öltötte magára, a hősszerelmes. A hősszerelmes egykor filozopter volt és

Petrarca életrajzolóját sok korhűséggel játszotta, meglátszott: tudja a különbséget a Decameron szerzője és a Kis Élcslap szerkesztője között, holott az isteni operettdivák többnyire összecserélték a kettőt. Ők Boccacciót mint kis pikáns író ismerik, akinek a malaczságai száz idegvesztő és érdekes képpel tarkítva ott vannak minden kis gimnázista és, hogy úgy mondjuk: intenzív lelki életet élő fiatal hölgy titkos fiókjában és lobogó fantáziájában. A gimnázisták, dacolva a tanári kar határozatával, el is jöttek az előadásra és rákvörösen várták, hogy mi történik majd a hordón. A hősszerelmes vén fiú volt, aki a régi középfajú és társalgási dráma cikornyás udvariasságain nevedkedett, Boccaccióban, mint egy középkori gavallér, úgy festett és számos reneszánsz-tulajdonsággal ékeskedett. Férfit játszott, ki, miután Bacchus-menetben járta végig az életet, a delelőn fölébe emelkedett minden szerelemnek és novellának, játszott az emberekkel és mert egy férj megsértette, felszarvazta az összes férjeket, azonkívül pedig platonikusan szerelmes volt egy herceg menyasszonyába, aki azonban csak az operettben lett az övé. Az igazi költőt az öntelt Petrarcában látta, akire a zseni naiv lelkesedésével tekintett fel. Ilyennek játszotta Boccacciót a hősszerelmes, és amióta láttam, meggyőződése, hogy *ilyen*. Nem tudunk lelkesülni a régi operett-tradíciókért és keseregni sem elmulásukon. Nincs boka, amelyért megbocsátanók, ha tulajdonosa — szinpadon — hamisan énekel, és a legangyalibb mosoly sem vigasztal, ha a páratlan művész nő nem tudja betartani a taktust, nem kedveljük továbbá a betéteket és a kómikus aktuális strófáit sem, pedig hazafiak vagyunk, ha nem is ellenzékiek, és nem tudunk sajnálkoni azon, hogy az Operaház előadása nem eléggé vidékies, nem eléggé pongyola, mint volt a régi időkben, midőn a művésznek úgy tanulták a szerepüket, hogy a karmester elfütyülte nekik és az apaszínész dühösen leszólt a sugónak, hogy miért nem sug hangosabban. Hiába, kihalt belőlünk minden kegyelet az operett aranykora iránt, de a férfi Boccacciót szerettük volna felhozni a magyar vidékről az Operaház premiérére. Dömötör kisasszonyban sok kvalitás van és mindent megtesz a siker érdekében, megtanul, amit meg lehet tanulni, nem is énekel hamisan, de ami rosszabb, hamisan beszél. A szavak tartalma elsikkad abban, ahogy mondja. A szereplők közül egyedül Hegedüs Ferenczben van stílus, a megzavarhatatlan, arany derűjében, naiv és filozófikus nyugalomban, amelynek minden mindegy, csak a pillanatnyi jóérzés a fő, a klasszikus operett levegőjét viszi a szinpadra. Boccacciói. Hevesi Sándor rendezése hangsúlyozza, hogy a szinpadon nem emberek, de novellaalakok ágálnak, a szinpad: illusztrációk sora a Decameron novelláihoz. Az előadás zenei része mintaszerű, Suppé alig képzelte, hogy művét hasonló pontossággal fogják valaha is interpretálni. Nem is igen gondolt Boccaccióval a halhatatlanságra, a halhatatlanság érdekében miséket írt és szimfóniákat. A miséket nem játszzák és a Rekviemet is elfeledték, Boccaccio azonban... A közönség igazságos.

F. Gy.

Katonadolog. (*A Népopera bemutatója.*) A színház csak olyan darabot tűz műsorra, amelyről feltételezi, hogy a közönségnek tetszik, ezzel tehát kritikát is mond a publikum izléséről. Pesten ezt senki nem cselekszi bátrabban Mérei Adolfnál, indokolt hogy neki van a legnagyobb sikere. A többi színház ilyen avult kifejezésekkel mentegődzik: kultusz, kultúra, kulturfaktor, kulturmisszió stb. Mérei tudja, hogy kulturával nem lehet mulattatni, kulturán mulatni sem. Az ő dramaturgiája körülbelül így hangzik: A múlt héten adtam egy operát bizonyos Wolff-Ferrari nevű zeneszerzőtől, akiről azt mondják, kitűnő ember, ezenfelül pedig két elsőrangú német művész: Vogelstrom és Osten Éva is szerepeltek, a második

előadáson mégis alig hogy beszédtek a fellépési díjakat. Erre a hétre irtam egy operettet, eddig *kilenczecen* vásároltak hozzá jegyet. Következés? A közönségnek nem kell Osten és nem kell Vogelstrom és Wolff-Ferrari sem. A közönségnek a szent tea papnői kellene, — a hangsúly a *papnőkön* van — továbbá kínai dadák és szent majmok, főként pedig pávián, pávián ősapácskánk. Ez kell. Rébuszok nem. Elég rébusz a megélhetés. Estére ne kelljen összefüggéseket keresni és a bonyodalmakról és jellemfestésről is lemondunk. A közönség mindennap újra helyesel ehhez a filozófiához, amely hol Aranyeső, hol Gyerünk csak..., hol pedig Katonadolog cím alatt kerül színre. Egyedül az etnográfusok tiltakoznak az ellen, hogy Kinában sült filloxerát esznek az emberek, és hogy Sankucecibula mint szent van jelen. Nem is ismerik. Inconnu. A zenét a legjobb czégektől kérték kölcsön és a művészetről sem feledkeztek meg. A művészetet bizonyos *Tursel* Mimi nevű kisasszony képviseli a Casino de Paris című műintézetből. Csodálatraméltóan tánczol. Tessék megnézni!

(la)

Művészet.

Magyar-Mannheimer Gusztáv kiállítása. A kritika, amely ezzel a kiállítással előttünk foglalkozott, majdnem egyhangulag meglepetést konstatált s úgy fogadta a kiállítást, mint egy eddig csak hiányosan, részletekben ismert tehetségnek hirtelen és váratlan megnyilatkozását. Számosan hivatkoztak arra, hogy azokból az egyes képekből, amelyekkel Magyar-Mannheimer Gusztáv majdnem minden nagyobb kiállításon szerepelt, nem lehetett megfelelő képet alkotni művészi egyéniségéről, mert ezek a képek elvesztek a sok többi között. Most ellenben, hogy Magyar-Mannheimer Gusztáv képei egyedül vannak és együtt vannak az Ernszt-muzeumban, meglepő méretekben bontakoznak ki a művész kvalitásai és olyan rangos helyet jelölnek ki számára a magyar művészek között, amelyet elszórt egyes képei után nem ítélt meg neki. Ez, ismétlem, a kritika jórészének álláspontja, de nem a mi álláspontunk. Kétségtelen, hogy a művész egyéniségének bírálata sokkal határozottabb és véglegesebb lehet egy kollektív kiállítás alapján, mint azelőtt, de ez a szorgosabb és kimerítőbb bírálat ebben az esetben éppen

azzal az eredménnyel jár, hogy aláhuzzuk és megerősítjük azt az ítéletet, amelyet egyes képeiről minden alkalommal elmondottunk. Ez az ítélet most sem szigorubb, vagy kedvezőtlenebb, mint akkor volt, csak talán éppen az a körülmény, hogy egész oeuвреjének szemlélése után sem mondhatunk róla többet és súlyosabbat, ez a körülmény halványítja el némileg az elismerés értékét. Mert az elismerés sohasem maradt el és most sem marad el. De Magyar-Mannheimer Gusztáv minden egyes szereplésénél az elismerésnek volt valamely várakozó és előlegező jellege, mert a képek, amelyeknek szólt, sohasem hordották magukon a befejezettség, a kész munka jellegét. Magyar-Mannheimer Gusztáv esztendőkön keresztül rendkívül ügyes, sokszor igen finom, néha a maguk intim hatásában is megkapó képeket állított ki, amelyekben mindig megvoltak a festői készségnek értékes jelei, de sohasem jelentették a festő egyéniségének a teljes megnyilatkozását. Inkább ötletek voltak, a művész hirtelen, friss észrevései, amelyeket finoman és ügyesen aknázott ki. De azok a különösen színbeli finomságok, amelyek egy ilyen képnek értékét megadják, még nem jelentik azt az előkelő művészetet, amely a művészi élet céljait teljesen kifejezi. Ezek a képek csak arra jogosítottak, hogy sokat várjunk Magyar-Mannheimer Gusztávtól, hogy örömmel és reménykedve gondoljunk arra a pillanatra, amikor majd ennek a kulturált és finoman érző festőnek egészen kész, élete céljait magában foglaló alkotásai elé kerülünk, mikor már nem kísérletekkel és ötletekkel, hanem a festői akarás monumentális megvalósulásával állunk szemközt. Ezt a pillanatot vártuk Magyar-Mannheimer Gusztáv kollektív kiállításától, éppen ezt a meglepetést, amelyet nézetünk szerint a kritika hamisan konstatált, mert ez a meglepetés nem következett be. Éppen ellenkezőleg: az a meglepetés, hogy nincsen meglepetés, és Magyar-Mannheimer Gusztáv az egész oeuвреjében sem nagyobb-szabású festő, mint apró vázlaiban. Jobban mondva: az egész oeuвреje apró vázlatokból áll. Mert mostani kiállításán, amely hihetőleg reprezentatív kifejezője akar lenni a művész munkásságának, szintén alig találunk befejezett képet. S ez az, ami kissé gondolkodóba ejt. Mert az ötletek, a színproblémák és egyes finoman megoldott részletek mindenesetre igen bájosak, de egyáltalában nem elegendők arra, hogy egy komoly és sokra hivatott tehetségnek végső céljait betöltsék. Hogy pedig Magyar-Mannheimer Gusztáv kiváló talentum, hogy továbbá mesterségbeli tudása is fölülemelkedik a rendesen, az két-

ÉLKÁN GYULA

szücs,
szörmenagyáruháza

Művészies
divatlap
bérmentve

Budapest,
♦ **kizárólag**
♦ **Károly-**
♦ **körút 19**

ségtelen, de éppen ezért meglepő és kissé lehangoló, hogy ezekkel a briliáns eszközökkel a befejezettségnek, a művészi tökéletességnek magasabb fokára nem jutott. Nem tudjuk ennek okát adni, csak holmi sejtés gyanánt érezzük, hogy a művész kissé leereszkedőleg bánik a mesterségével, s nincsen meg benne az a szeretet, az az önfeláldozó rajongás, amely minden nagy művészet első feltétele. S így nekünk, akik a formai készségről, a mesterségbeli tökéletességnél is többre becsüljük ezt a szeretetet, az volt az érzésünk, hogy Magyar-Mannheimer Gusztáv ezzel a kiállítással nem tett eleget annak a kötelezettségének, amelynek kiegyenlítésével önmagának és a közönségnek oly régen tartozik.

J. P.

IRODALOM.

A Hét jubileuma. Huszonöt esztendő — csaknem egy emberöltő — távolába néz vissza nemsokára *A Hét*. Már csak hetek választanak el az ünneptől, amely nemcsak a mi ünnepünk lesz, de az egész mai magyar literatúráé. Ami érték a lefolyt huszonöt év alatt a magyar irodalomban kivirágzott és gyümölcsöt hozott, annak magjait ezeken a hasábokon vetették el és ápolták szeretettel, lelkesedéssel. Aki érték ma a magyar irodalomban, annak nevét csaknem kivétel nélkül ezekről a hasábokról tanulta meg ismerni és becsülni a publikum és a kritika. Sokaknak közülük — mint Kiss József méléző humorral jegyezte meg — »szűk lett azóta Maczedónia«, de az ünnepre hazajön mindenki, ide, haza, *A Hét*-hez, hogy újra kezét szoritson az elhagyott ismerősökkel. A lefolyt huszonöt esztendő irodalma ad találkozt egymásnak a régi otthonban a mi ünnepünkön, azok, akik valamikor épp olyan kényes szeretettel és figyelemmel vigyáztak erre a lapra, mint ahogy ma mi tesszük. És nem tagadjuk, hogy büszkék vagyunk erre az ünnepre, amelyet becsületes munkával és a fiatalság erejét megőrizni tudó lankadatlansággal érdemelt ki *A Hét*. Amit huszonöt év előtt ígért *A Hét* programja, azt várakozáson felül beváltotta és a régi házhoz mégtérők leadott névjegyeiből egy negyedszázad irodalmi antológiájának tartalomjegyzékét állíthatjuk össze. Ez a mi legnagyobb büszkeségünk. És ami kétszeressé teszi örömünket, az, hogy azok, akik hiviül szegődtek ennek a lapnak első számával, akik hétről-hétre kíváncsiak voltak apró ólomkatonáink térhódítására, azok a huszonötödik esztendő után is szeretettel állanak mellettünk. És mi elsősorban olvasóink előtt hajtjuk meg zászlónkat, olvasóink előtt, akik annyi megértéssel támogatták és támogatják *A Hét*-et nagy munkájában. *A Hét* ünnepi számával, amely a legjelentősebb irodalmi meglepetés lesz, fogjuk leróni irántuk hálánkat. És mert ma is fiatalok és frissek vagyunk, a régi erővel és hittel megyünk tovább a második huszonöt esztendő felé.

KÖZGAZDASÁG.

A Rimamurány-salgótarjáni vasmű r. t. október 25-én tartott közgyűlése elhatározta, hogy az 1912—13. évi üzletét 12,168.986 (az előző évben 10,352.198) korona nyereségéből az értékesítés alap javadalmazására és egyéb leírásokra összesen 2,500.000 (1,262.507) koronát fordít s a fenmaradó összegből az alapszabályszerű jutalékok levonása után a tartalékalap javára 386.759 (362.594) koronát fordít, a részvényeseknek a 40 millió korona részvénytőke után részvényenként 38 korona = 19%-ot, összesen 7,600.000 koronát fizet ki osztalék fejében, mint tavaly, a külön tartalékalapot ismét 600.000 koronával növeli, a tisztviselők nyugdíjalapjára a folyó évben is 100.000 koronát; a társuladók javára 100.000 koronát fordít és a fenmaradó 1,520.323 (1,411.615) koronát a jövő üzletét számlájára vezeti át. A közgyűlés a jelentést egyhangulag tudomásul vette és úgy az igazgatóságnak, mint a felügyelőbizottságnak a felmentvényt megadta.

A Foncière pesti biztosító-intézet életbiztosítási osztályánál a folyó év szept. 30-ig 4016 ajánlat 20,279.334 kor. biztosítási tőkére és 13.528.87 kor. járadékra nyújtott be, 3703 kötvény 18,619.849 kor. tőkéről és 12.928.87 kor. járadékra állított ki. A díjbevétele 5,336.831 koronára rug. Haláloset 230 jelentett 1,035.880 kor. összegről. Egerszersmind utalunk ama különös kedvezményekre, melyeket ezen hazai intézet (alapítva 1864-ben 4 millió kor. részvénytőkével, nyereség és díjtartaléki és évi bevételei körülbelül 69 millió kor.) az életbiztosításnál nyújt: 1. Hadbiztosítást díjpótlék nélkül a népfelkelők védkötelezettjeire nézve a teljes biztosított összeg erejéig. (A katonai szolgálat egyéb kötelezettjeire nézve mérsékelt díjpótlék mellett.) 2. A feltételek értelmében a biztosítás érvényének megtámadhatatlansága még az esetben is, ha a biztosított párba vagy öngyilkosság folytán halt volna el, vagy ha utólag kiténnék, hogy a biztosított a biztosítás alapjául szolgáló ajánlatban lényeges körülményekre nézve tévedett. 3. Évenkénti nyereség-felosztással egybekötött biztosításokat eszközöl. A biztosításnak három évi fennállása után a biztosításra jutányos feltételek mellett a kölcsönt ad, vagy azt b) visszavásárolja, vagy c) minden további díjfizetés nélkül tőkésítést eszközöl, anélkül hogy a félnek utóbbiért folyamodnia kellene.

HETI POSTA.

Budapest. M. E. Kéziratát megkaptuk. Nagyon sajnáljuk, hogy kérését nem teljesíthetjük, mert arra igazán nincs érkezésünk, hogy egy egész kötetre való kéziratot elolvassunk s abból egy-két verset kiválasszunk. A kéziratot szerkesztőségünkben átveheti s ha abból egy-két verset újra beküld, szívesen mondunk majd véleményt.

Budapest. B. E. Azt a cikket Lovik Károly írta.

Bucu. Ezt a verset egyszer már elolvastuk és egyszer már nem közöltük. A vers azóta nem lett jobb, de mi sem. Hogy a másik hét verssel mi történt, nem tudjuk, ha jók, sorra kerülnek.

Munkács. Az apróságok közül válogattunk. A másikkól a jövő számban.

Szeged. K. Utnak indítottuk, bár szokásainkkal ellenkezik.

Miskolcz. S. O. Az a vers már megjelent és pedig sokkal jobb fordításban.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

szénsavas Borax
üdít, szépit, tisztalít.
 11 levél: 30 fillér 1 doboz 1 korona

Pattanást, mitesszert, bőrvörösséget elmulaszt. Bőrsonysíma, rózsás, üde, bájos arczzsint ad.

EGO pipere boraxszappan... K 1.—
 EGO pipere boraxcrém... K 1.50

Főraktár: **KISS LÁSZLO** drogeria
 Budapest, Baross-utca 81.

PARK-SZANATÓRIUM
 BUDAPEST,
 VI., ARÉNA-UT 84/b (VÁROSLIGET)

**Szülészeti
 osztály**

SZÜLŐNŐK részére